

Blázovics Éva Noémi

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Az idegennel való találkozás gyermeki perspektívából. Dragomán György: Alagút és Lázár Ervin: A tolvaj című műveinek komparatív elemzése

Getting to know a stranger from the child's perspective. Comparative analysis of György Dragomán's The Tunnel and Ervin Lázár's: A Sneak Thief

Doktori iskolája: Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Hungarológiai Doktori Iskola

Témavezető neve: Egyed Emese

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Jelen tanulmányban Dragomán György A fehér király című regényének Alagút című fejezetét és Lázár Ervin A tolvaj című novelláját (a Csillagmajor novellaciklus egyik darabját) fogom összehasonlítani. Indokoltnak tartom a komparatív vizsgálatot, mert mindkét epikai alkotás egy nagyobb egység része, továbbá közös tematikai és elbeszéléstechnikai sajátosságuk az idegennel való találkozás gyermeki perspektívából, a mágikus realizmus írásmódjának eszközeivel való megjelenítése.

A gyermek elbeszélő és a mágikus realizmus írásmódja közötti összefüggést megvilágítja Pompor Zoltán Lázár Ervin műveiről írt monográfiája. A szerző Piaget gyermeklélektani megfigyeléseiből kiindulva írja, hogy a gyermek alapvetően fogékony a természetfölötti sík felismerésére, így látásmódja, világa tulajdonképpen a természetfölötti kódjának megtestesítője. Lázár Ervin műveiben a valóság feletti sík a gyermek világának, látásmódjának felel meg. Így a gyermek adekvát elbeszélője a mágikus realista műveknek. Ezt a fogékonyságot Dragomán György műveinek elemzésekor is hipotetikusán fenntartom. A gyermek narrátor ismert világát a valószerű síkjával, míg az idegen (gyermek) által képviselt ismeretlenséget a valószerűtlen síkjával tekintem analógnak.

A mágikus realizmus írásmódjának sajátosságait Bényei Tamás Apokrif iratok című monográfiájában kifejtett koncepciója alapján tárgyalom. Ez a megközelítés posztmodern írásmódként tételezi a mágikus realizmust, a valós és a természetfölötti síkot egyaránt nyelvi-retorikai képződménynek tartja, és a két világlátás egymást kiegészítő viszonyát tételezi. Elemzésemben arra keresem a választ, hogy az írásmód jellegzetes retorikai alakzatai és a tilalmak áthágásaként felfogott mágia hogyan válnak az idegen megjelenítésének eszközeivé a vizsgált prózai művekben. Interpretációm vezérfonalát a következő kérdések képezik: hogyan jeleníti meg a narrátor az idegent az első találkozáskor? Miként befolyásolja a felnőttekre jellemző látásmód a gyermeki perspektívát az idegennel való kapcsolatteremtésben? Milyen megnevezések, tilalmak kapcsolódnak az idegenhez?

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

The anthropological strategy of the postmodern shows great interest in the voices of the oppressed. The moment of encounter with a foreign person reveals the differences between cultures and the relationship between openness and closure, as well as the identity-constructing factors that determine the point of view of a child marginalized child.

In the present study, I will compare two works: the chapter The Tunnel of György Dragomán's novel The White King and Ervin Lázár's short story A Sneak Thief (part of the short story cycle The Devil's Horseshoe and Other Stories). In both epic works the analysis finds the narrative techniques of the magical realism and the representation from a child's perspective of the encounter with a stranger.

The focus of my interest is on meeting the stranger. I will analyze this by validating it from a child's point of view, by revealing the peculiarities of childish thinking and the characteristic mode of writing of magical realism. The familiar world of the child represents the real plane, while the tangible world revealed by the entry of the stranger represents the supernatural code of magical realism.

The connection between the child's narrator and magical realism is illustrated by Zoltán Pompor's monograph on the works of Ervin Lázár. Pompor writes from Piaget's psychological insights that the child is fundamentally receptive to the recognition of the supernatural plane, so that his vision, his world, is in fact the embodiment of his supernatural code. In Ervin Lázár's works, the dimension above reality corresponds to the child's world and vision. Thus, the child is an adequate narrator of magical realist works. I hypothetically maintain this receptivity when analyzing the works of György Dragomán.

I discuss the peculiarities of the spelling of magical realism based on the concept of Tamás Bényei, my aim is to explore the establishment of a complementary relationship between the real and the supernatural. My hypothesis is that magic perceived as the transgression of prohibitions are the means of portraying the stranger. My research is guided by the following questions: how does the stranger appear on the first encounter? How does adult vision affect a child's perspective? What names and prohibitions are related to the stranger? How do the two worlds, the familiar one and the supernatural seemingly supernatural, mix?

The analysis reveals the role of the mother. It is her who points out in both short stories that it is not in the language of violence that one must communicate with the stranger, but by cognition, interrogation - or expulsion of one's intentions.

By breaking the prohibitions, Dzsátá, the protagonist of The Tunnel, against his will, gets closer to the stranger. In A Sneak Thief, in vain do they keep his name, the protagonists have lost the opportunity to establish a contact with the stranger.

The fundamental difference between the two works is that in The Tunnel, the child's perspective focusing on the stranger is constantly at odds with that of the mother. In Lázár's short story the child conveys the point of view of the family and even the larger community. Dzsátá is alone and trying to survive with a show of strength, while the character of A Sneak Thief watches the stranger from the safety of the family. Despite this difference, both works

illustrate the existence and inadequacy of violent behavior towards strangers. An effective channel of communication in *The Tunnel* are talking and eating together, while in *A Sneak Thief* is the attention focused behind the surface. In both works, the need for solidarity and knowledge proves to be expedient. The characteristics of the spelling of magical realism appear in the representation of the stranger as well as in the moment of breaking the prohibitions.

Blume, Flavius Kyrill

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

A fikció jelensége a magyarországi holokauszt-irodalomban Nyiszli Miklóstól Saul fiáig,
Reality and fictionality in Hungarian Holocaust literature

Doktori iskolája: Universität Wien Abteilung für Finno-Ugristik

Témavezető neve: Ao. Univ.-Prof. Dr. Andrea Seidler

Előadása tervezett nyelve: német

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

A Holokauszt mai napig még mindig túl kevés figyelmet kap, nemcsak a német nyelvű, hanem a magyar nyelvű diszkurzusban is. Természetesen nem kérdés, hogy az elmúlt években számos kutatást zajlott ebben a témában. Példaként említhetjük Regina Fritz (*Die Verfolgung und Ermordung der europäischen Juden durch das nationalsozialistische Deutschland 1933-1945. Band 15, Ungarn 1944-1945, 2021*) vagy Kisantal Tamás (*A holokauszt témája az irodalomban, 2018*) kutatásait a múlt évszázadból, illetve nem utolsósorban Nemes László „Saul fia” című filmjét, ahol a rendező magyar szemszögből mutatja be a Holokauszt tragédiáját. A Holokauszt újra téma lett a tudományos és a társadalmi diszkurzusban, de nemcsak történelmi eseményként, hanem a kultúra-, valamint az irodalomtudomány szempontjából is. Ismét jelentősek lettek Kertész Imre szavai: a Holokauszt azért nemcsak történelmi esemény, hanem annál több, mert az európai kultúra számára mitikus jelentése van.

A Holokauszt mint kultúra újjászületése a mai napon ismét aktuális lett a világon, ahol a háború – az emberiség traumája – újra elérkezett Európába, egy háború, ahol már több holokauszt túlélő is meghalt. Ebből kiindulva még nagyobb hiányt szenved a holokauszt-kutatás, ami főleg a holokausztról szóló irodalmat érinti – nemcsak a magyar nyelvű, de a nemzetközi területén is.

Diplomamunkámban három magyar zsidó szerző 1945/46 és 1956 között megjelent műveit kutattam. Tehát egy időszakot, amikor a legtöbb holokausztról szóló művet a tanúk szempontjából mutatták be, de a legtöbb mű ugyanakkor eltűnt. Ezen szerzőkhöz tartozott Nyiszli Miklós, Zsolt Ágnes és Balázs Béla. A műveik kutatása során felfedezett hiányt a jelenlegi kutatásommal szeretném betölteni.

Disszertációm célja az 1946 és 2016 közötti években megjelent (és addig eltűnt) művek elemzése – az akkori valóságnak a recepciója – a magyar-zsidó szerzők perspektívájából. Előadásomban arról szeretnék beszélni, hogy mikor és hogyan lett a Holokauszt realitása fikció, valamint egy újabb perspektívát szeretnék feltárni, amely szerint nemcsak a holokauszt túlélők osztották meg a tapasztalatukat, hanem azon szerzők is kezdték megvilágítani ezt a témát, akiket a holokauszt nem érintett közvetlenül. További kérdés lenne az, hogy ez mennyire összefügg az „általános” magyar trauma-irodalommal.

A kutatásomnak súlypontját nem Kertész Imre legismertebb művei alkotják az 1970-es évekből, hanem kifejezetten azokat az írásokat és filmeket vizsgálom, amelyek ezáltal a háttérbe kerültek. Ezzel összefüggésben a magyar-zsidó holokauszt-irodalomban a "trauma" témája is szóba kerül az előadásomban. Azt a kérdést is fel lehet vetni, hogy a zsidó-magyar irodalmon belül inkább kollektív traumáról beszélünk vagy ez a trauma főleg egyéni tapasztalatokból áll.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

In terms of its relevance, the Hungarian Holocaust still plays a secondary role not only in German-language discourse, but also in Hungarian-language discourse. Although various researches have been carried during the last 10 years, for example those by Prof. Dr. Regina Fritz or Prof. Tamás Kisantal, or the film "Saul fia" (Son of Saul) by László Nemes, as an example the representation the Holocaust, also draws attention to the topic, there is still can be seen a large gap in the general representation, on which a lot of studies point.

Many works written by Hungarian-Jewish authors disappeared during the communist takeover and have not been rediscovered to this day. In my Master's thesis, I dealt with three Hungarian-Jewish authors, particularly focusing on the period from 1945/46 to 1956 and their reception in public society at the time, both nationally and internationally.

The presentation of my dissertation builds on previously described points. The aim of the work is to examine the change from reality to fictionality in the works of Hungarian-Jewish authors in those 70 years between 1946 and 2016. Literary and also cinematic works by Hungarian-Jewish authors and directors are to be examined in this period, analysed in accordance with the aim of the study and finally placed in the context of the change. The aim, however, is not to use the better-known works of an Imre Kertész as an "alibi model" of the 1970s, but to specifically explore those writings and films that fell out of the public discourse in the wake of political, economic and social currents. My research on Miklós Nyiszli, Ágnes Zsolt and Béla Balázs has already revealed a gap that I would like to help fill with my work.

In this context, the topic of "trauma" within Hungarian-Jewish Holocaust literature is also addressed. Particularly with regard to the question of the extent to which the trauma of the Jewish faith community developed over time and what differences are there between the perception at that time and today. This also raises the question of whether we are talking more about a collective trauma within Jewish-Hungarian literature, or whether the reappraisal is predominantly made of individual fates that cannot be placed in any context as a whole.

Finally, the question should also be examined whether certain parallels exist to the processing of other traumas within all-Hungarian literature, or whether Hungarian-Jewish literature presents itself as independent within this framework.

Bonifertné Bodroghi Csilla

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Az emlékezés útvesztői

Trauma, nyelv és idő Danyi Zoltán A rózsákról című regényében

(The labyrinths of memory)

Trauma, language and time in Zoltán Danyi's novel titled About Roses)

Doktori iskolája: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Bazsányi Sándor és Osztrólczyk Sarolta

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

A mottó a Holokauszt-irodalom fölől értelmezett elmondhatóság problémáját veti fel, és a regény azzal vet számot, hogy elmondható-e egy élettörténet, elbeszélhető-e a traumák. Ennek „az összegzésnek” a mélyen traumatizált elbeszélője egyes szám első személyben számol be arról, hogyan szabadult meg a kényszereitől, félelmeitől, de arról is szól, hogy ezekről nem lehet megszabadulni. A délszláv háború, a gyermekkori bántalmazottság, a daganatos betegség és az ezekhez kapcsolódó szorongás mind meghatározzák alaptapasztalatát és ismétléskényszert, folytonos számbabonát, jelentéstulajdonító mechanizmusokat okoznak nála. Mindez megmutatkozik a hosszú mondatok felépítésében, a szöveg ciklikus és iteratív struktúráiban. A szövegszervező fő alakzat a rózsa, melyhez kapcsolódóan a figurális és narratív elemek segítik az önmegértést és a gyógyulást. A privát és a kollektív történet több ponton összekapcsolódik, az elbeszélőnek fel kell fejtenie a különböző rétegeket, amelynek során felismeri a megszakítottság mintázatait. A múlt feldolgozása során nyelvek és nyelviség, nemzetek és nemzetiség kérdései is felvetődnek. A háború véget érni nem tudó jellegzetessége beleíródik magába a regénybe is, amelynek több elképzelt befejezése van.

A mottók fonalát követve Maurice Blanchot-hoz jutunk, aki így ír Prousttal kapcsolatban: „Aki emlékezni akar, annak a feledésre kell hagyatkoznia, vállalva a tökéletes feledés kockázatát, meg arra az isteni véletlenre, amivé így az emlékezés válik.” Az emlékezés és a felejtés egymásra utaltsága több szinten fontos lesz; az írás az emlékezés pontatlanságait is rögzíti. A túlélő egyszerre akar és nem akar emlékezni, a test emlékezete miatt nem tud vonatra szállni. Ennek a fordítottját is megtapasztalja a beszélő, amikor éppen az emlékezés során tudja elfelejteni a nőt, aki elhagyta. Egészen a beszélő egojának, a szubjektum eltűnésének vágyáig kiterjeszhetjük a felejtés értelmezését: „többé ne legyen más, csak a víz és a homok”.

Előadásomban azt szeretném megmutatni, hogyan jelenik meg a narrációban és a prózanyelvben a körkörös időélmény, a trauma elbeszélhetősége, milyen a nyelv működése, és egyúttal szeretném feltárni az emlékezés és felejtés szoros összefüggéseit is.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

The motto raises the problem of inexpressible from the perspective of Holocaust literature, and the novel questions whether a life story can be told, whether traumas can be narrated. The deeply traumatised narrator of this 'summing up' tells in the first person how he has freed himself from his compulsions and fears, but also that they cannot be freed. The South Slavic war, childhood abuse, cancer and the anxiety associated with it all define his basic experience and the need to repeat, causing him to constantly reckon and create meaning-making mechanisms. This is reflected in the structure of long sentences, in the cyclical and iterative structures of the text. The main figure that organises the text is the rose, with figurative and narrative elements to aid self-understanding and healing.

To talk about trauma in the first person of singular is to relive it, and to live in fear is to relive what you fear over and over again. When talking about roses, he doesn't have to talk about traumatic, difficult topics, you can talk about them instead of, for example, war or his second operation.

The private and the collective story are interconnected at several points, the narrator has to unravel the different layers, in the process recognizing patterns of disconnection. In dealing with the past, questions of languages and linguisticity, nations and nationality are also raised. The unending character of the war is also written into the novel itself, which has several imagined endings.

Following the thread of the mottos, we come to Maurice Blanchot, who writes of Proust: "Whoever wants to remember must rely on forgetting, at the risk of perfect forgetting, and on the divine accident which memory thus becomes." The interdependence of remembering and forgetting becomes important on several levels; the writing also records the inaccuracies of remembering. The survivor both wants and doesn't want to remember; the body's memory prevents him from boarding the train. The speaker also experiences the reverse of this when it is in the process of remembering that he is able to forget the woman who left him. We can extend the interpretation of forgetting even to the desire of the disappearance of the subject, of the speaker's ego: 'no more but water and sand'.

In my lecture, I want to show how the circular experience of time, the narrativity of trauma, the functioning of language, and the close relationship between remembering and forgetting are manifested in narrative and prose language.

Császár Irma Tímea

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Tér- és időközök a képregényben

Space and time in comics

Doktori iskolája: Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Irodalomtudományi Doktori Iskola, Összehasonlító Irodalomtudományi program

Témavezető neve: Vincze Ferenc

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Az irodalomtudomány, valamint a média- és kultúratudomány metszéspontjaiban kialakuló képregénytudomány egy teljesen sajátos módon közvetíti az emlékezet mechanizmusait a különböző tér- és az időábrázolás által. A képregényekben a terek mint az emlékezet különböző közösségi és egyéni formái a képregény formanyelvének köszönhetően egy sajátos ábrázolástechnikával vannak megjelenítve. A képi és szövegi világ összetételéből kiindulva a képregényekben megjelenített terek többszörösen is interaktív térként értelmezhetők, ugyanis a sajátos befogadás által létrejövő képregényes tér kialakításában elsősorban a kép- és a szövegvilág közötti mozgás, valamint a panelek közötti átjárás lesz a meghatározó, ahogyan a kulturális tér is a gyakorlatba vont helyként értelmezhető, ami őrzi a mozgások időbeli, történelem adta rétegeit. Előadásomban azokra a kérdésekre keresem a választ, hogy a képregény sajátos formanyelve hogyan képes megjeleníteni a történelmi alakulások által meghatározott tereket, valamint hogy ezek a megjelenített terek hogyan válnak az emlékezet tereivé. Ennek okáért vizsgálatom fókuszában Ileana Surducu és Petra Dobruska közös alkotása, a *Dolky-n trei straie* című román képregény áll, melyben a romániai Bánságban lévő terek kerülnek bemutatásra. A román nyelvű képregényben hat olyan falu tárul fel, ahol az emberek többsége cseh, így a cseh közösségek a sajátos hagyományaik által reprezentálódnak. A képregényben a szokásaiktól egyedi terekbe való utazás és az ott élőkkel való találkozások során elevenednek meg a történelmi idők, amit a képregény egy sajátos formanyelv által tár a befogadó elé. Mindemellert a karakterábrázolás során a képregényben megfigyelhető számos olyan kulturális kapcsolódási pont, melyben a különböző generációk találkoznak, ezzel megalkotva a tér- és az időközöket.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Emerging at the intersection of literary studies and media and cultural studies, comics studies mediates the mechanisms of memory in a very particular way through different representations of space and time. In comics, spaces as different communal and individual forms of memory are represented through a specific representational technique, thanks to the formal language of the comics. The spaces represented in comics can be understood as interactive spaces in multiple ways, starting from the composition of the visual and textual

worlds, since the movement between the visual and textual worlds and the passage between panels will be the main determinant in the construction of the comic space created by the specific reception, just as cultural space can be understood as a space of practice that preserves the temporal and historical layers of movement. In my presentation, I will seek to answer the questions of how the specific formal language of comics can represent spaces defined by historical developments and how these represented spaces become spaces of memory. For this reason, the focus of my investigation is the Romanian comic strip *Dolky-n trei straie*, a collaboration work by Ileana Surducan and Petra Dobruska, which depicts spaces in the Romanian Banat region. The Romanian-language comic explores six villages where the majority of the population is Czech, and therefore the Czech communities are represented by their specific traditions. By travelling to spaces that are unique in their customs and meeting the people who live there, the comic brings historical times to life, which it presents to the reader through a specific language. In addition, the character portrayals in the comic reveal a number of cultural interfaces where different generations meet, therefore creating the space and time intervals.

Fabiszewska, Ariana

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

A gyermek traumái a kortárs lengyel és magyar irodalomban (Borbély Szilárd *Nincstelének* c. regényében és Wojciech Kuczok *Búz* c. regényében)/ Childhood trauma in contemporary Polish and Hungarian literature (in the novel *The Dispossessed* by Szilárd Borbély and *Muck* by Wojciech Kuczok)

Doktori iskolája: Varsói Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Németh Zoltán

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

A magyar és lengyel irodalomban nagy hagyománya van a gyermek nézőpontjából írt regényeknek. Ez a tendencia a kortárs irodalomban is jellemző. A tanulmány egyik célja a kommunista diktatúra bemutatása a gyermek nézőpontjából, a reprezentáció kérdése, a személyes kapcsolatokról kirajzolódó rendszerkritika. Ezt a kérdést a traumaelméletek felől közelítem meg, célom a Borbély Szilárd *Nincstelének* című regény és Wojciech Kuczok *Búz* című regény traumatikus nyelvének vizsgálata, amelyek a kommunista Magyarország és Lengyelország valóságára épülnek. A regények a gyermek mindennapi életéről és a kalandjairól szólnak, de a család története és a hétköznapi helyzetek ábrázolása alapján egyértelmű, hogy ez nem a békés gyerekkor világa, hanem a gyerekkorról szóló rémálom. Talán nem járunk messze az igazságtól, ha annak a véleménynek adunk hangot, hogy Borbély Szilárd szinte minden művében fontos szerepet töltenek be az egyéni és kollektív traumák, traumatikus viszonyok – legalábbis 2000 után. A verbális és fizikai erőszak, a kirekesztettség és a megértés hiánya a traumatikus tapasztalat egyik legjelentősebb forrása. A *Búz* pedig a családi patológiát tanulmányozza, és mindenekelőtt egy összeomlott apaság vizsgálata, hiszen a regényben megjelenő apa érzelmileg éretlen, és képtelen kommunikálni. A mű kísérlet arra, hogy olyan témával foglalkozzon, amiről nem beszélnek, amelyet szégyellnek, és amelyről az sem tudható, mennyire általános vagy speciális jellegű. Borbély Szilárd regénye több szálon kapcsolódik a magyar irodalom hagyományához, többek között Móricz Zsigmond *Árvácska*, Nádas Péter *Egy családregény vége*, Kertész Imre *Sorstalanság* című regényéhez. A trauma megjelenése a kortárs magyar irodalomban felveti a posztmodern irodalom fogalmának összefüggéseit is. A gyermeki nézőpont jelensége a kortárs magyar irodalomban véleményem szerint szorosan kapcsolódik a posztmodern magyar irodalom paradigmaváltásához. A gyermek narrátor nyelve mint az alárendelt, mint a traumák elszenvetőjének nyelve alapvető váltást jelent a posztmodern irodalom ironikus, parodisztikus, nyelvjátékokból építkező beszélőihez képest.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

There is a long history of novels written from the perspective of a child in both Polish and Hungarian literature. This trend is also characteristic of contemporary literature in general. The main aims of the study are presenting the communist dictatorship from the child's point of view and exploring the matter of children representation. I approached these topics through the perspective of trauma theories, therefore my goal is also to analyze the characteristics of the traumatic language of the novels *The Dispossessed* by Szilárd Borbély and *Muck* by Wojciech Kuczok, which are based on the realities of living in communist Hungary and Poland. The books describe the teenagers' everyday life and their adventures, but in the light of the family history and everyday situations, it is clearly visible that this is not a world of peaceful childhood, but a real nightmare.

Fancsali Róbert

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Emlékezés és traumafeldolgozás a mágikus realista elbeszélésekben

Memory and Trauma Processing in Magical Realist Narration

Doktori iskolája: Irodalomtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Nagy Levente

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

A konferencia témameghatározásával összhangban az aktuális kutatási témám kiindulópontja az emlékezet komplex kérdésköre, gondolatmenetem fő mozgatói pedig a kollektív és személyes, irodalmi értelemben az alkotói emlékezés reprezentációs lehetőségeinek nagy és örök kérdései.

A szűkebb vizsgálati területet a mágikus realizmus kelet-közép-európai térhdódítása határozza meg, érdeklődésem középpontjában a mágikus realista elbeszélő viselkedésmintáinak a kijelölése áll alapvetően narratológiai szempontok mentén, bár az efféle elemzés természetszerűen von maga után az irodalomtudomány határterületein mozgó, vagy onnan el is távolodó állításokat. A kortárs magyar irodalomból is jól ismert áltörténelmi regény műfaján keresztül is jól reprezentált a konferencia témakijelölésének egyik tételmondata, amely arra utal, hogy a kardinális történelmi események generációkon át tartó megélése, feldolgozása, vagy az ezeket célzó kísérletek nem életszakaszokat, hanem állandó létállapotot jelentenek, és e jelenségnek az irodalmi leképezése törvényszerűen megjelenik úgy idehaza, mint a szomszédos népek irodalmaiban.

A mágikus realista írásmódnak a közmegegyezés szerinti egyik leggyakoribb elbeszéléstechnikai motívumai közé tartozik a Hayden White-i történet szemléletből eredeztethető mellérendelő logika, amely egyrészt az ok-okozati összefüggésekre épülő értelmezést lehetetleníti el, másrészt a kronologikus időérzékelésből is kiszakítja az olvasót. Ez egyúttal a mágikus atmoszférateremtésnek is egy fontos prózapoétikai eljárása. Fontos a történetelemeknek az elbeszélés szintjén való egyenmúsítása. Ezekben az esetekben egy szereplő egyes eseménye valamely egyetemes történéssel hozható párhuzamba, ezáltal pedig a regényvilág bármely eleme kapcsolatba kerülhet az összes többivel, így válik jelentéssé. Az írásmód egyik legjellemzőbb vonása a dramatizált történetmondás, így az önmagát folyton előtérben tartó narrátor, ami által a szöveg reflexív módon az olvasónak a narratív megértésre és az elbeszélő funkcióra irányuló érdeklődését játssza ki. A mágikus realista történetmondásnak fontos eleme a szóbeli elbeszélés illúziója. Ez természetesen tudatos írói stratégia, szimuláció, amellyel az emlékezet felidéző mechanizmusát követi le a narráció. A szóbeliség látszatán keresztül az elbeszélő a krónikás, az egykori közösségi történetmondó szerepét ölti magára, ami magával von egy olvasási javaslatot is. E pozíciója mögött egy

nosztalgikus társadalmi és kulturális állapot van jelen, amikor a történetmondásnak őseredeti közösségteremtő és -formáló ereje lehet, amelytől egy nép létezése függhet.

A krónikás szerepe átvezet a mágikus realizmus és a mese műfajának kapcsolatához is, ami az előadásom másik sarokkövét képezi. A mese a modern ember racionális, logikus, természettudományos világának korrekciója, olyan, amilyenek a világnak „lennie kéne”.

A krónikás és a mesei elbeszélő önként vállalt feladata a jelen elemzési szempontok mentén megegyezik. Az irodalom képlékeny eszmei koncepciójához részben visszanyúlva, bár azt a karakteres elbeszélői attitűd által szokatlan módon felerősítve és előtérbe helyezve az mondható, hogy sok esetben létértelmező, gondolati struktúrákat, valóságmagyarázatokat, a mai köznyelvben is gyökeret vert fogalommal élve narratívá(ka)t kínál a hétköznapi élethez, ami által a modern politika működésmódjával párhuzamba állítható funkciókat tölthet be.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

In accordance with the main topic of this conference, the starting point of my current research is the complex issue of memory, and the main driving forces of my train of thought are the great and eternal questions of the possibilities of representation in collective and personal, in the literary sense, creative memory.

A narrower path of examination is defined by the expansion of magic realism in Central-Eastern Europe, and my focus is on identifying patterns of behaviour of the magic realist narrator along the lines of perspectives of basically narratological character, although such an analysis naturally implies statements that move within or move away from the frontiers of literary studies. One of the hypotheses of this conference is well-represented through the genre of a pseudo-historical novel well known in contemporary Hungarian literature, that is, the intergenerational experience and processing of pivotal historical events is not a life stage, but a permanent state of existence, and the literary depiction of this phenomenon naturally appears in our country, as well as in the literatures of neighbouring nations.

One of the most common consensual narrative techniques in magical realist writing is the coordinative logic derived from Hayden White's view of history, which makes interpretation based on causation impossible and breaks the reader out of chronological perception of time. This technique is also an important prose-poetic device of creating a magical atmosphere. It is important to unify the elements of the story on the narrative level. In these cases, an event related to a character shows parallel with a universal event, and in consequence, any element of the novel's universe can come into contact with all the others, thus becoming meaningful. One of its signature features is dramatized storytelling, thus, narrators constantly keeping themselves in the foreground, through which the text reflexively toys with the reader's interest in narrative comprehension and narrative function. The illusion of oral storytelling is another important element of magic realist narration. This, of course, is a conscious writing strategy, a simulation through which narration tracks the recalling mechanism of memory. Through the façade of orality, the narrator assumes the role of the chronicler, a former community storyteller, and this also entails a suggestion for reading. In the background of this position, a nostalgic social and cultural state can be found where storytelling could have a primordial community-creating and shaping power on which the existence of a people can depend.

The role of the chronicler leads us to the connection between magic realism and the genre of tales, which is a cornerstone of my presentation. Tales are a correction of the rational, logical, scientific universe of modern man, the way the world "should be".

The task voluntarily undertaken by the chronicler and the narrator of a tale is the same along the lines of the present analysis. Partially going back to the fluid theoretical concept of literature, it can be said - although amplified and emphasized in an unusual way by this strong narrative attitude - that in many cases, it offers narrative(s) for everyday life, meaningful structures of thought, explanations of reality, and a concept that can be compared to the way modern politics works.

Fülöp Anna

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

A katekizmus, mint az oktatás és nevelés eszköze Bornemisza Péter Foliopostillájában/
Catechism as a tool of education in the Foliopostilla of Peter Bornemisza

Doktori iskolája: Babeş-Bolyai Tudományegyetem Hungarológiai Tudományok Doktori Iskola Kolozsvár

Témavezető neve: Gábor Csilla

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

A katekizmus, mint az oktatás és nevelés eszköze Bornemisza Péter Foliopostillájában

A katekizmus, káté „Térközök-időközök” visszatérő témája, az alapvető hitismeret emlékezetbe vésésének eszköze, figyelmeztető, fegyelmező emlékezet.

A népnevelés gondolata – Bornemisza Péter korát megelőzve – már évszázadok óta foglalkoztatta az „értelmiségi” réteget. A káté gyakori használatában Bornemisza is eszközt látott erre abban a korban, amikor az írni, olvasni tudó emberek száma kevés volt. Vélte, hogy a többszöri ismétlés, kikérdezés azt a célt szolgálja, hogy a hallgatók mentalitására hatni lehessen. Bizonyára ismerte, tanulmányozta a korabeli katekizmusokat.

A katekizmus irodalom létrejötte és felvirágzása a reformációval vette kezdetét, jóllehet Szent Cirill már a 4. században jelentős művet írt e téren, s a lambethi zsinat 1281-ben katekizmussá nyilvánította Aquinói Szent Tamás Opuscula című művét. A legrégebbi német katekizmusok között az Ottfried weissenburgi szerzetes által a IX. század közepén készített katekizmust is meg kell említeni.

A dialógusos, kérdés-felelet formájában a keresztény vallás alapvető ismereteit – a Tízparancsolat, a Miatyánk, és az Apostoli hitvallás – magyarázó, könnyen áttekinthető, oktató szándékú munkáknak a hit tanításában biblikus, liturgikus jellege is volt.

Katekizmusok jelentek meg a reformáció korában Gallenben, Baselben, Zürichben, Genfben stb.

Luther 1520-ban kiadott egy kis iratot: Eine kurze Form der Zehn Gebote, des Glaubens und Vaterunsers címen, majd az egyházlátogatásokon tapasztalta, hogy a népnek a keresztény vallás tanáiban eléggé hiányos ismeretei vannak, így 1529-ben írt egy nagyobb és egy kisebb kátét.

A római katolikus egyházban az újkorban a tridenti zsinat által meghatározott katekizmus volt érvényben. Az evangélikus egyház legfőbb kátéi a Luher Márton által 1529-ben írt Kis Káté és

Nagy Káté. A Magyarországi Református egyház számára a heidelbergi káté, az unitárisoknál a Catechesis Racoviensis, az ortodoxoknál az Ortodoxa confessio volt a meghatározó.

Akárcsak Luther, Bornemisza Péter is azt vallja, hogy a kátéoktatás nemcsak az igehirdetők dolga, hanem a családjukért felelősségteljesen munkálkodó családfők feladata is.

A Foliopostillában a prédikációk után utasítást találunk a kátéoktatás módjáról és idejéről.

A jó nevelés elengedhetetlen feltétele az erkölcsös családi élet. A káté segítségével is arra törekedett, hogy a gyermekek, s felnőttek gondolkodásmódját befolyásolja, életvitelük jó irányba való változtatásán segítsen.

Bornemisza Péter azt tervezte, hogy a Foliopostilla végén, a könyvnek a „hátsó részébe” majd külön is csatolja a káté anyagát, erre viszont terjedelmi okokból nem volt lehetősége.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Catechism as a tool of education in the Foliopostilla of Peter Bornemisza

In my present dissertation I follow the role of catechesis, of its education embedded in Foliopostilla.

The unfoldment and development of catechism literature was influenced by the Reformation. In the century of the Reformation many catechisms appeared.

Catechism, built on a question-and-answer form, explains the basics of Christian religion. Luther, after experiencing people's lack of knowledge regarding Christian religion, wrote a larger and a smaller catechism.

Like Luther, Péter Bornemisza also believes that catechesis is not only the preachers' job of preachers, but also of the heads of families who work responsibly for their families. After the sermons, we find instructions on how and when to teach catechesis.

Moral family life is an essential condition for a good upbringing. With the help of catechism, he also sought to influence the way of thinking of children and adults, to help them change their way of life in the right direction.

Hegedűs Máté

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Az emlékezet mediális rögzítése / The medial recording of memory

Doktori iskolája: ELTE BTK Irodalomtudományi doktori iskola, Késő romantikus és kora modern doktori program

Témavezető neve: Bednatics Gábor

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

„A fiatalság gesztusa pedig sohase hervad el, pohárba rakhatjuk, mint a bimbót, a leveleivel és a mosolyával együtt. Megőrizzük a tragikus, rejtelmes grimaszát is, mint valami megkövesedett havasi gyopárt.” (NN= Kosztolányi Dezső, A Hét, Magyar mozgó, 1911, 486.)

Az előadásomban a készülő disszertációm részeként vizsgálnám a 19. és 20. század fordulójának irodalmi életét, különös tekintettel az emlékezet és felejtés kérdésre. Meglátásom, hogy a technikai médiumoknak köszönhetően a képi- és hangdokumentumok materiális rögzítésének (fotográfia, korai film, gramofon) újszerű tapasztalatára az irodalom és az irodalmi élet különös érzékenységgel reflektált. De ugyanígy az írógépek megjelenése és elterjedése is hatással volt az írókra és írásokra. Ez megfigyelhető az irodalom szervezői és befogadói szférájában egyaránt, amelyre példákat is hozok. Mivel a századforduló magyar irodalmi életében a fent említett technikai médiumok közül egyértelműen a mozgókép gyakorolta a legnagyobb hatást, így előadásom középpontjába is ez kerül. Megvizsgálom a századforduló magyar novellisztikáját (elsősorban Bródy Sándor, Cholnoky Viktor, Gozsdu Elek, Justh Zsigmond, Kosztolányi Dezső és Lovik Károly műveit) és azokat főleg a magyar és német nyelvű szakirodalom ismeretében elemzem, összekapcsolom és kommentálom (elsősorban Bednatics Gábor, Eisemann György, Kulcsár Szabó Ernő, Kulcsár-Szabó Zoltán, valamint Stefan Andriopoulos, Jan Assmann, Walter Benjamin, Friedrich Kittler és Nicolas Pethes). Előadásomban arra vállalkozom, hogy a magyar irodalmi életből vett példákkal ábrázoljam azt, hogy az irodalom hogyan „használta” a megváltozó mediális környezetet és a médiumok hogyan találtak utat az irodalomhoz. Az irodalmi szövegek vizsgálatához az irodalomtudományos szakirodalom mellett a kultúratudomány értelmezési keretén belül fordulok technikatörténeti, médiatörténeti, orvosi (elsősorban pszichológiai), várostörténeti és közlekedéstörténeti szövegekhez is.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

In my presentation, as part of my forthcoming dissertation, I would like to examine the literary life of the turn of the 19th and 20th centuries, with a special focus on the question of memory and forgetting. It is my view that literature and literary life have reflected with particular sensitivity on the new experience of the material recording of visual and aural documents (photography, early film, gramophone) thanks to the technical media. But equally, the

emergence and spread of typewriters had an impact on writers and writing. This can be observed in the sphere of both the organisers and the recipients of literature, of which I will give examples. As the early cinema was clearly the most influential of the above-mentioned technical media in (not just) Hungarian literary life at the turn of the century, it will be the focus of my presentation. I will examine the Hungarian short fiction of the turn of the century (especially the works of Sándor Bródy, Viktor Cholnoky, Elek Gózsdu, Zsigmond Justh, Dezső Kosztolányi and Károly Lovik) and analyse them mainly in the aspect of Hungarian and German literary- and mediatheory, I will link and comment on the writings on one hand of Gábor Bednics, György Eisemann, Ernő Kulcsár Szabó, Zoltán Kulcsár-Szabó, and on the other hand Stefan Andriopoulos, Jan Assmann, Walter Benjamin, Friedrich Kittler and Nicolas Pethes. In my lecture I will try to illustrate, with examples from Hungarian literary life, how literature "used" the changing media environment and how the media found their way to literature. To examine literary texts, I turn to texts from the history of technology, media history, medicine (especially psychology), urban history and the history of transport, in addition to the literature of literary studies, within the interpretative framework of cultural studies.

Kéry Anna Lilla

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

„Rokonsági közös emlékezetünk”: Műfajpoétika és narratív technika összefüggései Závada Pál Hajó a ködben című regényében/ "Our common kinship memory": The interrelationship between genre poetics and narrative technique in Pál Závada's novel Hajó a ködben

Doktori iskolája: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Irodalomtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Radvánszky Anikó, Lukácsi Margit

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Závada Pál eddigi alkotói pályaképén végigtekintve nem lehet nem észrevenni azt a szenvedélyes elköteleződést, mellyel a XX. századi magyar történelem elfeledett, vagy kevésbé ismert traumatikus történéseit emeli vissza a kollektív tudatba, s teszi újból vita és diskurzus tárgyává. Védjegyévé vált írói eszközei a dokumentarista igényességű kutatómunka, a történelmi háttér aprólékos és hiteles ábrázolása, s az így megalkotott „vászon” előtt kibomló bonyolult emberi kapcsolatok és sorsok szövedéke. Ha ezt a „szóttest” a fonákjáról vesszük szemügyre, elénk tűnik a több elbeszélői tudatot mozgató, polifon narratív technika, melyben nemcsak a „klasszikus történetmondás” dekonstrukciója valósul meg, de – igazodva a modern történelemszemlélethez – a „nagybetűs történelem” szétszalazása is. Závada ugyanakkor nem elégszik meg azzal, hogy változatos elbeszélői hangok sokaságát szólaltatja meg, hol párhuzamosan, hol egymás szavába vágva, hol összehangzó kórusként, de ezeket a narrátorokat bonyolult családi viszonyrendszerekbe helyezve hívja fel figyelmünket a történelem nagy drámai játékaival mellett olykor eltörpülni látszó emberi sorstörténetekre, családtörténetekre, generációs mintákra.

Habár Závada szociográfiai érdeklődése legtöbbször nem a társadalom legfelsőbb köreire irányul, a 2019-ben megjelent Hajó a ködben című regényében kivételt tesz: hősei Weiss Manfréd iparmágnás leszármazottjai, dúsgazdag arisztokraták. A történet középpontjában az SS-sel kötött alkujuk morális dilemmája áll.

A vegyes kritikai fogadtatásban részesülő mű a Závada-féle elbeszélői hagyomány szintetizálódásaként is olvasható, ami nagyon izgalmas műfajelméleti és narratológiai kérdéseket vet fel. Hogyan lehet a posztmodern történelmi és családregegy releváns eszköze a tragikus történelmi múlt és a kollektív traumák újra-elmesélésének? Milyen poétikai funkcióval bír a történetben az elbeszélői pozícióként választott családi tudat többszólamúsága? Hogyan ad példát ezeknek a szólamok dinamikája a historiográfiai metafikcióra, és milyen szerzői döntések mentén válik szembeötlővé fikció és valóság viszonya? Mennyiben olvasható a mű családregegyként és mennyiben történelmi regényként,

s hogyan viszonyul a műfajiság kérdéséhez az választott elbeszélői pozíció? S végül, hogyan illeszkedik e mű a regényíró eddigi elbeszélői gyakorlatába? Előadásomban Závada Pál regénye alapján ezeknek a kérdéseknek tükrében kívánok műfajiság, narráció és az ábrázolt történelmi múlt összefüggéseiről gondolkodni.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Looking through Pál Závada's creative career so far, one cannot help but notice the passionate commitment with which he brings the forgotten or less known traumatic events of the Hungarian history of the 20th century back into the collective consciousness and makes them the subject of debate and discourse once again. His trademark tools are the documentary-style research, the meticulous and authentic depiction of the historical background, and the complex web of human relationships and fates that unfold before the "canvas" thus created. If we look at this fabric from its back side, we see a polyphonic narrative technique that moves multiple narrative consciousnesses, not only deconstructing 'classical storytelling' but also, in line with modern historical thinking, dissecting the classical view of history. At the same time, Závada doesn't content himself to simply present a multiplicity of narrative voices sometimes in parallel, sometimes intercut, sometimes as a harmonious chorus, but by placing these narrators in complex family relations, he draws our attention to human fates, family histories and generational patterns that sometimes seem to be dwarfed by the great dramatic games of history.

Although Závada's sociographic interest is not usually directed at the highest circles of society, he makes an exception in his novel *Hajó a ködben*, published in 2019: his heroes are the descendants of the tycoon Manfred Weiss, wealthy aristocrats. At the heart of the story is the moral dilemma of their bargain with the SS.

The work, which has received a mixed critical reception, can also be read as a synthesis of Závada's narrative tradition, which raises very exciting questions of genre theory and narratology. How can the postmodern historical and family novel be a relevant means of re-imagining the tragic historical past and collective trauma? What is the poetic function of the polyphonicity of the family consciousness chosen as narrative position in the story? How do the dynamics of these voices exemplify historiographic metafiction, and what authorial choices are made to highlight the relationship between fiction and reality? To what extent can the work be read as a family novel and to what extent as a historical novel, and how does the chosen narrative position relate to the question of genre? And finally, how does the work fit into the novelist's narrative practice? In my lecture, I will reflect on the relationship between genre, narration and the historical past on the basis of Pál Závada's novel.

Kristály Anasztázia

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

A Petőfi-évforduló szövegvilága (Románia, 1948-49) - The Text World of the Petőfi Anniversary (Romania, 1948-49)

Doktori iskolája: Școala doctorală Studii de hungarologie, Departamentul de Literatură Maghiară - Hungarológiai Tudományok Doktori Iskola, Magyar Irodalomtudományi Intézet

Témavezető neve: Egyed Emese

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Az emlékezet minden kultúra alapját képezi. Mindazt, ami egy nép számára fontos, az emlékezet tárolja és hívja elő továbbadva generációról generációra. Egy csoport tagjai emlékeken keresztül tudnak a saját múltjukhoz kapcsolódni, azonban a múlt rekonstrukcióját nagymértékben befolyásolják az éppen aktuális körülmények. Ahhoz, hogy egy emlék fennmaradjon egy kultúrán belül, beszélni kell róla, fel kell eleveníteni, újra élni, máskülönben idővel elvész, feledésbe merül. Minden korosztály számára fontos megemlékezés évente március 15-e, amikor az 1848-49-es szabadságharc eseményeit elevenítjük fel. Erre az eseményre első alkalommal a centenáriumi ünnepek keretén belül tekintett vissza a magyarság, amelynek egy része akkorra már Magyarországtól elszakadva, különböző országokban rőtta le tiszteletét a nemzeti hősök előtt. Az „anyaországból kiszakadt” magyarok számára ez az ünnep többet jelentett, hiszen nemzeti értékeik és kultúrájuk népszerűsítése politikai helyzetük miatt problematikusá vált. Petőfi Sándor alakja szorosan összekapcsolódik a szabadságharc körüli események emlékével. Már néhány évvel a centenáriumi ünnepek előtt Romániában újságcikkek, fordításkötetek, újra kiadott verseskötetek jelennek meg, ország szinten több helyen megemlékezéseket tartanak, ahol román közéleti személyek is beszédet mondanak, azonban mindezen megmozdulások mögött több rejlik, mint pusztán a nemzeti múlt felelevenítése. Az események jelentését az adott körülmények adják. Vajon a felelevenített Petőfi-versek az emlékezést szolgálják, vagy mondanivalójuk aktualizálódik az adott korszak eszméi alapján? A tanulmány a Petőfi-évforduló (1948-49) publikált magyar és román szövegeinek komparatív vizsgálatát tűzte ki céljául, különös tekintettel a romániai Petőfi-recepcióra.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Memory is the basis of every culture. Everything that is important to people is stored and evoked by memory passed down from generation to generation. Members of a group can relate to their own past through memories, but the reconstruction of the past is greatly influenced by current circumstances. For a memory to survive within a culture, it must be talked about, revived, relived, otherwise it will be lost over time. An important commemoration for all Hungarians is 15th of March in each year, when we commemorate the

events of the Hungarian Revolution of 1848. For the first time, the Hungarians looked back on this event during the centenary celebrations, part of which had already been torn from Hungary by that time, so they remembered their national heroes in different countries. For Hungarians “torn from their homeland”, this celebration meant more, as the promotion of their national values and culture became problematic due to their political situation. The figure of Sándor Petőfi is closely connected to the memory of the events surrounding the Hungarian Revolution of 1848. A few years before the centenary celebrations, newspaper articles, translations, re-published volumes of poetry had already appeared in Romania. Commemorations and public speeches were held in several places across the country, but there was more than reviving the national past. The meaning of the events is suggested by the given circumstances. Do the revived Petőfi poems serve for remembrance, or is their message updated based on the ideas of the given period? The aim of the study was to compare the published Hungarian and Romanian texts of the Petőfi anniversary (1948-49), with special regard to Petőfi’s reception in Romania.

Ludmán Katalin

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Egy „dilettáns” életútja és műveltségszerkezete – Hajnóczy Péter életrajza

The life and education of a “dilettante” - biography of Péter Hajnóczy

Doktori iskolája: Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Irodalomtudományi Doktori Iskola (modern szövegtudomány)

Témavezető neve: Kecskeméti Gábor

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Tervezett előadásom Hajnóczy Péter (1942–1981) életrajzának ismertetésére vállalkozik a szerző hagyatékban maradt személyes és hivatali iratainak, illetve levelezéseinek felhasználásával. Bár a Hajnóczy figurája körüli eldöntetlen vagy félrevezető kérdésekkel (örökbefogadott gyerek; a feltételezett, vagy inkább saját maga által választott jakobinus ős „legendája”; fikciós szövegeinek erős önéletrajziséga stb.) már sokat foglalkozott az irodalomtörténet-írás, a hagyatéki anyag ismerete mégis újabb távlatokat jelent az életrajz részleteit kutató vizsgálatok számára. Kikkel és milyen kapcsolatban állt Hajnóczy Péter nyilvános írói pályának idején? Mennyiben támasztják alá a megismerhető életrajzi tények a recepciót uraló kultikus viszonyulás szövegeit, illetve maga a szerző mennyiben volt tudatos formálója a nyilvánosság terében megképződő perszónának? Milyen kényszerek, törekvések és lehetőségek befolyásolták ezt a rövid, mindössze néhány évig (1975–1981) tartó írói pályát? Előadásom arra is kitér, hogy Hajnóczy Péter irodalmi-kulturális tájékozódását milyen impulzusok alakították az interjúkból és visszaemlékezésekből ismert anekdotákon kívül. Ez utóbbi kérdés azért is lehet érdekes, mert a szerző kulturális beágyazottsága igen ellentmondásos képet mutat, műveltségszerkezetének alaposabb vizsgálata pedig sokféle következtetést megenged, amely következtetések közül számosak, feltehetően ahhoz a problémakörhöz is elvezetnek, hogy milyen szerepmoделlek, szakmai és egyéni életlehetőségek körvonalazódtak a korszakban élt és alkotott szerzők (és más értelmiségiek) számára. A levelezés fennmaradt darabjai egyébként nem csupán Hajnóczy Péter szakmai kapcsolati hálóját – vagy annak egy részét – segítenek felvázolni, de személyes, magánéleti viszonyairól is sokat megtudhatunk belőlük. Bár a hagyatéki anyag 2010 óta a szélesebb kutatói közösség számára is hozzáférhetővé vált, e kérdések alaposabb vizsgálata eddig elmaradt. Előadásom, a teljes hagyatéki anyag megismerésének, kontextualizálásának és digitális feldolgozásának célképzetével folyó kutatásaim egyik fontos metszetébe enged bepillantást.

címkék: Hajnóczy Péter, irodalomtörténet, 1945 utáni magyar irodalom, hagyatékfeldolgozás, életrajz, filológia-textológia

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

In my planned presentation, I will try to reconstruct the biography of Péter Hajnóczy (1942–1981), based on the letters, and official and personal documents that are in the writer's legacy. Theorists have dealt a lot with the person and “legend” of Péter Hajnóczy, but few have studied the biographical aspects of legacy papers so far. With whom and what did Péter Hajnóczy exchange letters? What impulses shaped the writer’s literacy and what role opportunities were available for intellectuals in the 1970s? I am primarily looking for answers to these questions.

Nicolosi, Simona

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

1919 és 1947: a közösségi emlékezet két töréspontja a magyar és az olasz irodalom tükrében.

1919 and 1947: two turning points in collective memory in the light of Hungarian and Italian literature.

Doktori iskolája: Storia dell'Europa, Sapienza Università di Roma (2010)

Témavezető neve: Sárközy Péter Professzor

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

1919 és 1947: a közösségi emlékezet két töréspontja a magyar és az olasz irodalom tükrében.

A nemzetiségi elv lényeges része a közösségi emlékezet. Ennek megszakadása egy egész nép történelmi emlékezetében hiátust jelent. Olaszország és Magyarország nemcsak testvérm nemzetek voltak számos történelmi eseményben, de együtt élték meg a kollektív emlékezet megtörésének tragédiáját, bár különböző terekben és különböző időkben: ilyen volt a trianoni békeszerződés a magyarok számára 1919-ben és a párizsi békeszerződés az olaszok számára 1947-ben. A nemzeti területek elcsatolása mindkét esetben fájdalmat és szenvedést okozott.

Történelmi szempontból Apponyi Albert gróf - az első világháborút lezáró béketárgyalások magyar küldöttségének vezetője - és Alcide De Gasperi - az olasz miniszterelnök - párizsi hivatalos beszédeit fontos figyelembe venni, mert mindkettő kifejezte az elveszett nemzeti büszkeséget. Kulturális szempontból pedig írók és költők igyekeztek feldolgozni a nemzeti fájdalmat, és ez lehetővé teszi a két tragédia összehasonlítását. Juhász Gyula (1883-1937) és Umberto Saba (1883-1957) néhány válogatott versének az elemzésén keresztül arra az eredményre jutunk, hogy esetükben a trauma feldolgozásának két különböző folyamánya van: a gyászos reménytelenség Juhász számára, a békés kétségbeesés Saba számára.

Ezekhez még fontos hozzátenni, hogy az országos nagyságú tragédiákban, amelyekben még a nép identitása is veszélyben van, a trauma feldolgozása nem elégséges. Ugyanis rendkívül lényeges, hogy az ilyen pusztító tragédiáknak a jelentését is megértsük. A két korábban említett költő, Juhász és Saba, nem volt menekült, bár határon túli városokban születtek, Szegeden és Triesztben. Ezért a trauma jelentését az úgynevezett *letteratura dell'esodo*-ban, vagyis az exodus irodalomban kell keresnünk. Ebből a perspektívából az előkelő olasz-magyar filológus és fiumei menekült Paolo Schweitzer Santarcangeli (1909-1995) szavai a mérvadóak: az emlékezet olyan, mint egy út, mely önmagunk legbensőségesebb esszenciájába vezet, az emlékezet egyben az az erő, amely lehetővé teszi számunkra, hogy szembenézzünk a kollektív traumával.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

1919 and 1947: two turning points in collective memory in the light of Hungarian and Italian literature.

Although in different spaces and times, Hungary and Italy - sister nations in many history events - have experienced the same tragedy while breaking their own collective memories: Trianon Peace Treaty in 1919 and Paris Peace Treaty in 1947, i.e. territorial subdivisions and new geographical borders unsuitable for communities and their national identities. Analyzing some selected verses by Gyula Juhász and Umberto Saba it is possible to retrace the trauma that leads the two poets to despair, albeit differently. Moreover, in order to deeply understand the meaning of such trauma we cannot forget Paolo Schweitzer Santarcangeli, Italian-Hungarian philologist and refugee from Fiume, and his precious memoir.

Sukalić, Martin

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

A romantikus útleírások fizikai és irodalmi határai Horvátországban és Magyarországon
(The Physical and Literary Boundaries of Romantic Travel Writing in Croatia and Hungary)

Doktori iskolája: Zágrábi Egyetem - Doktori Képzés: Az irodalomtudomány, a színház- és dramatólógia, a filmológia, a zenetudomány és a kulturatudomány

Témavezető neve: Bene Sándor

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Mivel az új típusú nemzeti identitás forrásait főként a romantikában találjuk, a nemzeti identitás kérdését a nemzeti romantiká(k)ra való tekintettel érdemes vizsgálni. A történelmi Magyarország területén, valamint a szomszédos területeken akad több olyan régió, amely bizonyos tekintetben átmeneti. Olyan értelemben átmenetiek ezek a területek, hogy az írók és gondolkodók újra és újra szükségét érzik, hogy megerősítsék a tényt: az adott területek az ő nemzeti identitásuk részei. Átmenetiek tehát, mert valamely régebbi esemény (válság, háború, egyéb politikai trauma) kétségbe vonta egyértelmű hovatartozásukat. Ilyen terület például Dalmácia, Bosznia, Erdély, de akár az Alföld is az 1840-as években. E területek átmenetisége az útleírás hagyományának, műfaji változatainak vizsgálatával értelmezhető. Ez nem éppen úttörő megközelítés az irodalomtudományban, viszont a jelen tanulmány új perspektívával egészíti ki az eddigi értelmezéseket. Ivan Kukuljević Sakcinski (1816–1889) horvát író és történész, valamint Matija Mažuranić (1817–1881) horvát író boszniai, illetve dalmáciai utazásai és útleírásai (1842, 1856) abból a szempontból jelentősek, hogy az újonnan formálódó horvát nemzettudatnak éppen ezen átmeneti, bizonyos tekintetben instabil területek mentén jelölik ki, azok határaihoz igazítják a saját identitásuk határait. Más szóval: a peremterületek irodalmi szempontból is határvidékké válnak, megjelennek bennük mindkét világ, a saját és az idegen, a más elemei. A tanulmány célja a fentebb említett útleírásokat összehasonlítva a korábbi magyar műfaji előzménnyel (Kazinczy Ferenc erdélyi leveleivel), komparatista eszközökkel vizsgálja meg a nemzeti identitáshatárok formálásának irodalmi eljárásait a romantika korai és kései korszakában.

Kulcsszavak: nemzeti identitás, romantika, útleírás, Horvátország, Magyarország

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Since the sources of the new type of national identity stem mainly from Romanticism, the question of national identity is worth examining in the light of national romanticism(s). In the territory of historical Hungary, as well as in the adjacent areas, there are several regions or areas considered in some respect transitional. These regions are transitional in the sense that

writers and thinkers again and again deem it necessary to confirm the fact they are part of their national identity. They are, therefore, transitional because an earlier event (crisis, war, political trauma) called into question their belonging. Such regions are, for example, Dalmatia, Bosnia, and Transylvania, but also the Great Hungarian Plain during the 1840s. The transience of these areas can be interpreted by examining the tradition of travel writing. This is not exactly a pioneering approach in the literature, but the present study aims to add a new perspective to previous interpretations. The travels and travel writing of the Croatian writer and historian Ivan Kukuljević Sakcinski (1816-1889) and the Croatian writer Matija Mažuranić (1817-1881) to Dalmatia (1856) and Bosnia (1842) are significant in that they are (re)confirming, (re)affirming their national identity by questioning the cultural and thus geographical borders of these regions. In other words, the peripheral areas also become frontiers from a literary point of view, showing the elements of both their own and the other identities. The aim of this paper is to compare the above-mentioned travel accounts with the antecedent of Hungarian travel writing - Ferenc Kazinczy's Letters from Transylvania and to examine the literary means of the formation of national identity in the early and late Romantic period.

Keywords: national identity, Romantic, travel writing, Croatia, Hungary

Szmutku Melinda

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

„Gondold meg először, mi voltál?” – Az emlékezés funkciója Kopcsányi Márton meditációiban

"First, think of what you were?" - Functions of remembrance in the meditations of Márton Kopcsányi

Doktori iskolája: Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Hungarológia Doktori Iskola

Témavezető neve: Gábor Csilla

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Kopcsányi Márton ferences szerzetes 1634-ben Bécsben megjelent A keresztyeni tökéletes életre intő tíz hétre rendeltetett nyolczuan elmélkedések című művének témái között szerepel az ember földi létének értelme, a világnak mulandósága és az üdvösségre való összpontosítás fontossága. Az elmélkedésekben található olvasóknak szánt kiszólások és kérdések, emlékezésre, elgondolkodásra sarkallnak, felhívják a figyelmet arra, hogy az ember ne felejtse el, hogy földi teremtmény, és bármivé válik ezen a világon, a földi méltóságok csak az evilági élet végéig maradnak meg, végül senki sem mentesül a haláltól. A szerző folyamatosan az olvasó elé tárja, sőt emlékezteti az élet mulandóságára, saját esendőségére, eredetére (földből való teremtés), törekenységére, és az örök életre és a túlvilágra irányítja a figyelmét. Az erről való beszédet a meditációkra jellemző bibliai kontextusokkal, kommentárokkal, cselekvésre sarkallással, az akarat aktivizálásával és az elrettentéssel teszi.

Előadásomban arra keresem a választ, hogy milyen nyelvi megformáltság és milyen olvasóknak szánt kiszólások segítségével éri el a szerző a meditációk kitűzendő céljait, és melyek azok a szövegrészek, melyekben az emlékezetet hívja segítségül a szerzői szándék érvényesítéséhez.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

The franciscan monk Márton Kopcsányi published his "Eighty meditations to guide to the perfect Christian life, to be done in ten weeks" in Vienna, 1634; the main themes of the work include the meaning of earthly human life, the ephemeral nature of the world and the significance of beatitude. The questions these meditations pose, and the commentary included with them, promote reflexion, remembrance and serve as reminders to the fact that humans are earthly beings, and whatever they might become in this life, will dissolve upon our inevitable death. The author constantly reminds the reader of life's impermanence, their own fallibility, as well as their earthly origin - the fact they were made of dust and will one day return to that state. By this, the author guides the reader's attention to the Afterlife and the

following immortality. The work achieves this by invoking biblical contexts; commentary, driving the reader toward action by calling on willpower and fright.

In my presentation I will be looking at how language and the asides aimed at the reader realize the author's aims in meditations, and which instances invoke remembrance to impose the author's intent.

Veréb Árnika

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Névből épült városok / Cities built from their names

Doktori iskolája: ELTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola, Irodalmi modernség program

Témavezető neve: Gintli Tibor

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Velence és Lahore Marcel Proust *Du côté de chez Swann* és Szentkuthy Miklós *Europa Minor* című regényében

Az előadás két irodalmi példa segítségével azt a kérdést járja körül, hogy városnevek milyen módon válnak a képzőművészeti, az irodalmi, a kulturális és az egyéni emlékezet mentén, a nevük ikonja és hangzása által a szövegtérben létező fiktív városterekké.

Mind Proust, mind Szentkuthy szövegeit alapjaiban határozza meg az elbeszélők által működtetett kulturális referenciaháló, amelynek elsődleges forrásai az irodalom és a képzőművészet. Ezek az allúziók betölthetnek melléknévi szerepet, ám egész leírómodellek alapjáivá is előléphetnek. Az eltűnt idő nyomában első kötetében az elbeszélő több városnév ikonikus képekből álló fiktív terét és idejét is megalkotja. Ezek közül Velence az, amelyet már a regény kezdetén meghatároz a gyermekszoba falaira kiakasztott fényképsorozat. Ezeket az elbeszélő nagyanyja a városokról készült fotográfiák helyett választja, mivel azokban túlhangsúlyozottnak találja a funkció felőli megközelítést. Így az elbeszélő falára a városról készült fényképek helyett festmények fényképei kerülnek: az eredeti festményhez képest akár többszörösen áttett és módosított képek. Ezekre a fényképekre íródik rá az egyéni olvasmányélmény, a név hanghatása és a név tipográfiai látványa, amelyek együttesen hozzák létre „az elvont térben” és „képzeletbeli Időben” pár képbe összesűrűsödő, már-már mitikus városteret.

Hasonló eljárással találkozunk Szentkuthy Miklós *Europa minor* c. regényében, ahol egy többszintes elbeszélés szövegébe épül be Lahore képzeletbeli városának elemzése. Az elemzés és a városleírás a városnevet és a nevet tartalmazó szövegforrást, illetve annak keletkezéstörténetét használja, itt-ott elejtett intertextuális utalásokkal. A fiktív Lahore a mese fogalmából építkezik és mintegy a Proustnál leírt névvárosok gyűjtőfogalmaként azonosul. Lahorét azonban nem az egyéni emlékezet esetleges elemei határozzák meg. A többszintes elbeszélői rendszer alkotói és filológiai paródia: az elsődleges elbeszélő mint filológus olvassa, kommentálja és adja közzé a másodlagos elbeszélő szövegét, aki kommentálja a harmadlagos elbeszélő szövegét és megírja a harmadlagos elbeszélő élettörténetét. Lahore városának elemzésekor az elsődleges narrátoron túl a másodlagos és a harmadlagos elbeszélő képei és

metaforái határozzák meg a névből kibontakozó városképet, amely város a harmadlagos elbeszélő fiktív élettörténetének egyik helyszíne.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Venice and Lahore in *Du côté de chez Swann* by Marcel Proust and *Europa Minor* by Miklós Szentkuthy

This discourse explores how city names become fictive places in literary text. It examines the relationship between cultural and individual memory, the icon of the names and their sounding, literary as well as fine arts allusions and the text.

Both Marcel Proust and Miklós Szentkuthy use a wide scale of cultural references as a narrative method. Frequently they choose literary and fine arts references which can fill a part of adjectives or even pillars of a description or a scene. In the first book of *In Search of Lost Time*, the narrator creates more than one fictive place from iconic city names. Venice is one of them, but unlike the others, its construction already starts at the beginning of the book. At the opening of the first part, we can read a description and an explanation of the photos on the wall of the narrator's childhood bedroom. These are photos or cutaway views of paintings of cities and monuments. His grandmother chooses and gifts him them instead of city photos because she finds the direct photos determined by their function. Therefore, the name Venice firstly evokes these replicas. Then the imaginary Venice is filled out with the narrator's reading experiences (mainly John Ruskin), the sounding and the typography of the name, which collectively create the fictive place and time of Venice, the word.

We can find an analogue in *Europa Minor* by Miklós Szentkuthy when in the second part of the book the narrator creates and analyses the name and city of Lahore. To create this fictive location the narrator uses a fictional text source and its genesis filled in with intertextual allusions. Lahore is built principally from the concept of tale and becomes the collective noun of Proustian cities. However, Lahore is not set by individual memory. The text contains multiple levels of narrators which create a parodistic effect on art and philology. The primary narrator as a philologist reads and comments on the text of the secondary narrator, who makes the same with the text of the tertiary narrator and also writes the tertiary narrator's life story. When the primary narrator analyses the name and the city of Lahore, he uses the pictures and metaphors of the secondary and tertiary narrators in addition to his own. This complexity of the narrative levels establishes the illusion that the fictive Lahore is a part of the collective memory and the literary as well as the historical tradition.

Vukovári Panna

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Rekonstrukció, rekonfigurálás, rekanonizáció - az irodalmi újratерemtés lehetőségeiről
Cselényi-Walleshhausen Zsigmond életműve kapcsán

Doktori iskolája: ELTE BTK Az irodalmi modernség program

Témavezető neve: Kosztolánczy Tibor

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Bevezetés

Cselényi-Walleshhausen Zsigmond nevét napjainkban aligha ismerik talán egy tucatnyian, noha száz esztendeje, a magyar avantgárd kísérletek idején festőművészként nemzetközi hírnévnek örvendett, íróként is közölt két regényt, s a Blattner Géza-féle francia Arc-en-Ciel bábszínháznak kulcsfontosságú alkotója volt. Ismerték és elismerték azok a progresszív alkotói, szellemi körök, melyek mérvadók voltak, ám nem csupán retrospektív nézőpontból invenciózus a pályaképe. Az avantgárd kísérletezés, a művészeti ágak egymást kiegészítő alkalmazása és keverése, az önmagát sosem ismétlő, friss és szuverén művészi megnyilatkozás önmagában is időtálló érték. Vajon miért esett ki kulturális emlékezetünkől az a magyar művész, akit a nyugati aukciósházak jól jegyzett alkotóként tartanak számon? Miért, hogy még a születési és halálozási dátumait is rendre rosszul közlik, alkotásaiból pár példányt talál csupán a kutató, híres bábjai két csonk kivételével mind megsemmisültek vagy eltűntek, akárcsak a legtöbb festménye? Mi az oka annak, hogy a hallgatás és elhallgatás kísértése végig követi a munkásságát?

Módszer

A feltett kérdések indították el azt a kutatói munkát, melynek módszereit és eredményeit bemutatva eljutunk az irodalmi rekonstrukció, rekonfigurálás és rekanonizálás lehetséges utainak bemutatásához. Igen erős hívószavak elevenednek meg mind a történelmi kontextus, mind a szerző munkássága, figurája kapcsán, melyek aktiválását intenzív kutatómunka előzi meg. Elsőként a kutatómódszertani lehetőségeket ismerteti előadásom, melyek egy gyakorlatilag fragmentumaira töredezett, korábban senki által fel ne dolgozott életmű rekonstrukciójára irányulnak. Az életmű nagy része lappang, vagy megsemmisült, tehát a kutatása komoly kihívást jelent.

A rekonstruált oeuvre mindazonáltal olyan erős kódokat hordoz a magyar kultúrában járatos olvasó számára, melyek asszociatív ereje hozzájárul a rekonfigurálás társadalmi-kulturális folyamatához. A kontextuális narratológia segítségével jutunk közelebb Cselényi-Walleshhausen Zsigmond munkásságához, s konklúzióként annak jelenkori érvényességét is megvizsgálhatjuk.

Milyen módszerekkel lehet mégis visszaemelni egy arra méltó alkotót a jelen irodalmi diskurzusába? Milyen feltételei vannak a rekanonizálásnak, lehetséges és szükséges-e az erre való törekvés, s ha igen, milyen módszerekkel tud dolgozni a metamodern filológia?

Összegzés

A rekonstruálás, a rekonfigurálás illetve a rekanonizáció fogalomtisztázását, illetve lehetséges aspektusait járja körül munkám egy elfeledett, jeles alkotó életművének vizsgálatával, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy az előadás nemcsak reflektál a címben feltüntetett tartalmakra, hanem létmódja által szerves része annak a struktúrának, mely Cselényi-Walleshausen Zsigmond munkásságát újra-értelmezi és beemeli napjaink irodalmi-kulturális párbeszédébe.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Vukovári Panna:

Reconstruction, reconfiguration, recanonization - on the possibilities of literary re-creation in connection with the oeuvre of Zsigmond Cselényi-Walleshausen

The name of Zsigmond Cselényi-Walleshausen is hardly known today, although a hundred years ago he enjoyed an international reputation as a painter during the Hungarian avant-garde experiments, also published as a writer. The author was a well-known member of the progressive creative-intellectual circles. His avant-garde experimentation, the complementary application and mixing of the branches of art, the never-repeating, fresh and sovereign artistic expression are in themselves timeless values. Why did the Hungarian artist - whose single etching was put up for auction by Western European auction houses - fall out of Hungarian cultural memory? Why is it, that even the dates of his birth and death are misrepresented, and the researcher finds only a few copies of his works? All of his famous puppets have been destroyed or disappeared, as most of his paintings. What is the reason, that the temptation to remain silent and to destroy by silence follow his work all the way through?

The questions inspired the research work, the methods and by the results of which we present the possible ways of literature reconfiguration. Very strong call-words come to life in connection with both the historical context and the author's work and figure, the activation of which is preceded by intensive research. The closure of Zsigmond Cselényi-Walleshausen's work in itself cannot be alienated from the historical context in which he lived and created. During the years of emigration, he did not stop writing and painting, he worked half-blindly, elderly and lonely, trusting, that his art works would find an audience. Mikes Kelemen's iconic figure of Hungarian emigrants emerges in him.

The latter few lines also carry such strong codes for the reader familiar with Hungarian culture that the associative power of which does not need to be proved. With the help of such and similar motifs and contextual narratology, we get closer to his work and its current validity. However much of the oeuvre is lurking or destroyed. His research is a serious challenge. So what are the ways to elevate a worthy creator back into the literary discourse of the present? My work revolves around the possible aspects of reconstruction, reconfiguration and recanonization.

Zalatnay Lília

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Az írás emlékezete és a felejtés hagyománya – kéziratos nyilvánosság és irodalmi kánon a 19. századi női íráskultúra tükrében / The Memory of Writing and the Tradition of Oblivion – Scribal Publicity and Literary Canon in the Light of 19th Century's Female Writing Culture

Doktori iskolája: ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola - A magyar és európai felvilágosodás

Témavezető neve: Balogh Piroska

Előadása tervezett nyelve: angol

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Előadásom a klasszikus irodalmi kánon és kulturális emlékezet diszkurzív terében vizsgálja kéziratos nyilvánosság és női íráskultúra működését és lehetőségeit a 19. század első felének magyar irodalmában. A kánon, valamint az ennek háttérében kiépült értékrendszer, mindezek kultúra hozzáférhetőségét korlátozó jellege a feminista irodalomkritika teoretikusainak egyik legalaposabban elemzett kérdése társadalmi és hatalmi viszonyok tekintetében. Előbbiek mellett fontos ugyanakkor a magyar irodalomtörténet-írásban még kevésbé hangsúlyos kéziratos és nyomtatott szövegek kérdése, az ezek mentén kirajzolódó komplex nyilvánosság- és íráskultúramodell, modellek feltárása is.

A kora újkori íráshasználat szempontjából, annak műfaji és esztétikai, valamint irodalomszociológiai terében ígéretes kutatási terep, ugyanakkor mégis háttérbe szorul az a forrásanyag, illetőleg kulturális és kommunikációs hálózat, amely a kéziratosságban mint irodalmi nyilvánosságban alakulhatott ki. Olvasói és szerzői pozíció szempontjából mind a mediális sajátosságok, mind a rögzítettség és lezárttság nyomtatott-tól eltérő mértéke, mind pedig a kisebb példányszám és nyilvánosság olyan tényezők, amelyek az íráskultúra, s ez esetben kiemelten is a női íráskultúra vizsgálatában új irányt vetítenek előre. A kulturális emlékezet számára ez tehát nem kánonrevízió lehetőségét kínálja, hanem az sokkal inkább a szöveggel való foglalkozás gazdagabb, árnyaltabb és differenciáltabb képét vetíti előre.

Az emlékezet helye előadásom során tehát maga a szöveg, úgy is mint médium, és mint a kéziratos nyilvánosság produktuma. Ehhez kapcsolódóan 19. század első felének női irodalmának néhány jelentős, ugyanakkor a kulturális emlékezetben marginalizálódott elemét vázolom fel, olyan szövegtípusokat, műfajokat, valamint praxisokat, amelyek a kéziratos kultúra szempontjából meghatározók, annak sajátos jegyeit mutatják. A korszak alakjai közül Dukai Takács Judit munkásságát és életművét emelem ki, mely kapcsolatrendszerével és nyilvánosságban betöltött szerepével egyszerre példája a kéziratosság egykor kiemelt, de a felejtés hagyományába vesző alakjának, ugyanakkor már annak a reflektáltságnak is, amely a bemutatásra kerülő levelekben problematizálja az írónői szerep társadalmi keretének és korlátainak irodalomkritikai következményét.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

In my presentation I am intended to examine mechanisms, features, prospects and possibilities of scribal publicity and female writing culture at the beginning of 19th century in Hungarian literature in the context of classical literary canon and cultural memory. Canon, its immanent values and nature of restricting access and admittance of culture referring to social and power relation has been one of the most thoroughly and extensively analyzed topics by the theorists of feminist criticism. Besides this it would be essential to observe the question and phenomenon of scribal and printed texts and complex structures of publicity and writing culture therethrough, which has not been extensively examined and defined by literary history yet.

From the aspect of early modern writing culture along the questions of its literary genre, aesthetics and sociology of literature it is yet de-emphasized but would also be promising and necessary to focus on those sources, communicational and cultural network which had been developed by manuscript as a scribal publicity. Medial peculiarity, extent of fixedness and finitude different from print publicity and so as small number of copies are such factors which – from the view, position and status of reader and writer – induce and justify a new path for literary history and within especially for the research of female writing culture. All above it does not present revision of literary canon for cultural memory, but offers a wide, variety and distinguished picture of how to define and interpret text besides.

Place, location and body of memory in my presentation is the text itself as medium and also as product and element of scribal publicity. In connection with this I am intended to present a few elements of Hungarian female literature of the 19th century. Those ones which although had been significant and show essential features of scribal writing, are now marginalised in terms of cultural memory and literary canon. Genres and practices of writing, interpretation and criticism for instance. I would like to highlight and thoroughly present the figure of Judit Dukai Takács as a significant female author preceding the Hungarian reform era. With her widespread communication network and presence in literary publicity on the one hand is a glaring example of the formerly known figures who became a victim for the oblivion of tradition. On the other hand she had than emphasized and discussed in the correspondence those issues which affected and restricted female authors, their status and had a great impact on literary criticisms as well.

Zámbó Bianka

Szekció:

irodalomtörténet

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Permanens rekontextualizálás mint emlékezési forma Tandori Dezső rajzverseiben,
Permanent recontextualisation as a form of memory in the drawing poems of Dezső Tandori

Doktori iskolája: PPKE BTK - Irodalomtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Osztrólczyk Sarolta

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Tandori intermediális természetű rajzversei a konceptuális művészettel rokoníthatóak, hisz alapvetően fogalmi természetűek. Az azonos szinten lévő vizuális és verbális elemek egymást kiegészítő játékából adódik össze a gondolati (néhol irodalmi, néhol filozofikus kontextusú) tartalom megformálása. A szöveges egység nem értelmezhető pusztán címként, a grafikus sík szintén túlmutat az illusztráció repetitív jellegű megjelenítésén. Önértelmező esszéjében maga a szerző túllép az 1960-as évek második felében minimalizmusból kialakult concept art irányzatán, és rajzos műveit a modernebbnek vélt szerializmus fogalmával jelöli meg. Balkonban megjelent esszéjében így ír rajzverseiről: „A konceptualitás egyszerű, laikusoknak tetszetős példája a maibb szerializmus. (Lásd ábráink.) Ha megteremtjük a kontextust, benne konceptuálisan alakíthatók a tárgyak.”

Tandori verbovizuális alkotásainál megfigyelhető, hogy egy-egy széria kontextusát egy filozófus közismertté vált szállóigéje (melyhez egy viszonylag banális analógiát működtető motívum is kapcsolódik) vagy más alkotó jellemző motívuma adja. Ilyen például Hérakleitosz esetében a „Nem léphetsz kétszer ugyanabba a folyóba” szövegű töredék, valamint a vizuális síkon megjelenő hullámvonal összekapcsolása, és permanens rekontextualizálása. Nem idézi szó szerint a folyó-hasonlat szövegét, hanem az egyszerű vonalrajz segítségével emeli a vers terébe gondolatiságát, és értelmezi tovább egy-egy újabb motívumon vagy kérdésfeltevésen keresztül. Hérakleitosz mint „hullámvonal” Tandori több kötetében is megjelent (többek között: Ördöglakat (2007.); Rilke és angyalai (2009.); Úgy nincs, ahogy van (2010.). A rajzversek sorozattá épült motívumai közül a leggyakoribb a madár, a sakktábla, a csillag, a homokóra, a fűszál, a ∞ -jel, a homokóra, a hiányjel, a verslábak, a td-monogram, a 0 kilométerkő, a hullámvonal, a tojás, valamint a gyertya.

Az egyes motívumok többszöri ismétlése, szériává duzzasztása felveti a kérdést, hogy nem-e pont az újraértelmezések hosszú sorával válik lezárhatatlanná, és azzal egyetemben végtelenné a folyó-hasonlat vagy épp más filozófusok meghatározó gondolata. Amennyiben osztjuk azt a nézetet, miszerint egy dolog addig létezik számunkra, valamint a világ számára, míg valakinek az emlékezetében (sőt, lehetőség szerint a közös emlékezetben) megőrződik, annyiban Hérakleitosz töredéke is az újra írás és folyamatos újra értelmezés révén válhat végtelenné.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Tandori's intermediate drawing poems can be related to conceptual art. The complementary interplay of visual and verbal elements on the same level results in the formulation of conceptual content (sometimes literary, sometimes philosophical). The textual unit cannot be interpreted as a mere title, and the graphic plane also goes beyond the repetitive nature of the illustration. In his self-interpretative essay, the author himself moves beyond the conceptual art movement that emerged from minimalism in the second half of the 1960s, and labels his graphic works with a notion of what he considers to be more modern serialism.

The repetition of certain motifs, their expansion into a series, raises the question of whether it is not precisely the long series of reinterpretations that makes the defining idea of the heraclitus river quote or other philosophers endless. If we share the view that a thing exists for us and for the world as long as it is preserved in someone's memory (and possibly in our collective memory), then it is through rewriting and continual reinterpretation that Heraclitus' fragment can become infinite.

Cselényi Máté

Szekció:

művészettudomány (zene-, film- és színháztudomány)

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

„Die Menschen gehen viel zu nachlässig mit ihren Erinnerungen um” – Cziffra György emlékezete. „Die Menschen gehen viel zu nachlässig mit ihren Erinnerungen um” - György Cziffra's memoir

Doktori iskolája: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Doktori Iskola (PhD Zenetudomány program)

Témavezető neve: Bozó Péter

Előadása tervezett nyelve: német

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Cziffra György (1921–1994) a 20. századi hazai és nemzetközi előadóművészet egyik kiemelkedő alakja. Személye körül, különösen az elmúlt években, valóságos kultusz alakult ki. Azonban szakmai pályafutása, illetve általános életrajza mind ez idáig nincsen feldolgozva, szakirodalom a halálát követő két és fél évtizedben (is) alig született. Így szinte kizárólag önéletrajzi könyvére (Ágyúk és virágok), illetve személyes visszaemlékezésekre és anekdotákra támaszkodhat az olvasó / kutató.

Kutatásom során, azonban kiderült, hogy Cziffra, saját életének, illetve traumáinak – nyomor, szegénység, fordulatokkal teli szakmai pálya, börtönévek, emigrálás, hazai és nemzetközi karrier – többszöri megírásával párhuzamos elbeszéléseket hívott életre. A primer- és szekunder forrásanyag megismerése újabb narratívát kínál, ugyanis az életrajz számos eseményét új megvilágításba helyezik a különféle archívumi, levéltári, irattári anyagok, illetve mások visszaemlékezései és a korabeli sajtó, s ezeknek köszönhetően objektívebb képet kaphatunk e minden kétséget kizáróan rendkívüli jelentőségű zongoraművésről.

Előadásomban Cziffra magyarországi életrajzának (1921–1956) néhány eseményén keresztül kívánom bemutatni a felejtés és emlékezés mechanizmusának néhány tudatos és nem tudatos esetét, illetve konfliktusát. A művész öndefiníciójának és imázs-kialakításának egyik központi kérdése, hogy milyen hagyományhoz kapcsolódik tanulmányai, illetve tanárai révén, s amennyiben e két dolog nem összeegyeztethető, disszonancia keletkezik, melynek feloldására Cziffra sajátos módot választott. Emellett az életrajz számos példát kínál nem tudatos felejtésre, előadásomban csoportosítva mutatom be ezeket. S végül tudatos és nem tudatos emlékezés / felejtés különös ötvözeteként azt, hogy hogyan lesz idővel az egyéni és kollektív emlékezésben kudarcból siker, sikerből kudarc, s miként való valósul meg – a költő szavaival élve – hogy „a boldogság emléke már nem boldogság, de a fájdalom emléke még fájdalom”.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

György Cziffra (1921–1994) is one of the iconic figures of twentieth-century Hungarian and international performing practice. The pianist received critical acclaim in his lifetime and has gained a cult following in recent years. However, his professional career and his general biography have not yet been studied, with little to no scholarly literature written on the subject, not even in the two and a half decades following his death. Thus, the reader / researcher can rely almost exclusively on his autobiography (*Canons and Flowers*) and on personal reminiscences and anecdotes.

In the course of my research, however, I discovered that Cziffra, by repeatedly writing about his own life and its traumas – misery, poverty, a professional career full of twists and turns, years in prison, emigration, a national and international career – brought to life parallel narratives. The exploration of primary and secondary sources offers a new narrative, as many of the events in the biography are shed new light on through the various archival and library materials, as well as through the recollections of others memoirs and the contemporary press, and thus provide a more objective image of this undoubtedly extraordinary pianist.

In my paper, I will illustrate some of the conscious and unconscious cases and conflicts of the mechanisms of forgetting and remembering through some events of Cziffra's life in Hungary (1921–1956). One of the central questions of the artist's self-definition and image-making is the tradition to which he is linked through his studies and his teachers, and if these two are incompatible, a dissonance arises, which Cziffra chose a particular way to resolve. In addition, the biography offers many examples of unconscious forgetting, and I will present them in a grouped way in my paper. And finally, as a curious combination of conscious and unconscious remembering / forgetting, I would show how, over time, in individual and collective memory, failure becomes success, success becomes failure, and how it is possible to realise – in the words of the poet – that „joy's recollection is no longer joy, while sorrow's memory is a sorrow still.

Lipták Dániel

Szekció:

művészettudomány (zene-, film- és színháztudomány)

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Egy elfeledett magyar népzene kutatói pálya – Dincser Oszkár emigrációja (1945–1977) / A forgotten achievement in Hungarian ethnomusicology: Oszkár Dincser in exile (1945–1977)

Doktori iskolája: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Doktori Iskola, zenetudomány PhD program

Témavezető neve: Pávai István

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Dincser Oszkár (1911–1977) 1935 és 1944 között működött népzene kutatóként és Lajtha László munkatársaként a Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályán, így a magyar népzene kutatás második nagy korszakának kulcsfigurája volt. Nevét leginkább a Két csíki hangszer című úttörő szemléletű tanulmány szerzőjeként, valamint a Magyar Rádió stúdiójában készült népzenei gramofonfelvételek egyik legfontosabb munkatársaként ismeri a szűk szakma. Munkásságáról kutatásaim kezdetéig egyedül Berlász Melinda számolt be egy 2002-ben publikált cikkben. Dincser Magyarországon maradt írásos hagyatéka 2018 végén bukkant fel, és 2019 májusában került a BTK Zenetudományi Intézet birtokába. Előadásomban Dincser emigrációjának lehetséges okait és körülményeit járom körül, különösen pedig azt, hogy miért nem tért onnan soha többé haza. Dincser 1944 végén vagy 1945 elején hagyta el az országot, és május elején érkezett Svájcba. Évekig élt a menekültügyi intézményrendszer keretei között, amely még tudományos pályája folytatásához is esélyt adott. A kedvező lehetőségekkel azonban nem tudott élni, sőt, mivel határidőre nem jelentkezett munkára, 1949 elején otthoni állását is megszüntették – az idáig vezető levelezés, amely a Néprajzi Múzeum irattárában maradt fenn, előadásom egyik fő forrása. Dincser pályamódosításában és életformaváltásában személyes és politikai okok is szerepet játszhattak, de különösen az a valótlanágokkal és bizalmatlansággal terhelt kommunikáció, amelybe egyre inkább belesodródott. Mivel Dincser az újjászerveződő Magyarországon többé nem volt jelen, mint emigránst nem is volt tanácsos emlegetni, félbehagyott munkáit nem fejezhette be, valamint közeli kollégáinak jó része is eltávolodott a múzeumi kutatóműhelytől, eredményei csak szétszórt töredékekben maradtak fenn, és hosszú évtizedekre feledésbe merültek.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Oszkár Dincser (1911–1977) worked as ethnomusicologist and László Lajtha's assistant at the Museum of Ethnography in Budapest from 1935 until 1944, and as such he had a decisive role in the second upswing of Hungarian folk music research. He has been known by a small circle of specialists as the author of an innovative study of musical anthropology on "Two instruments of Csík County", and as a key contributor of the gramophone recordings of folk music made at the studio of the Hungarian Radio. Before I started my research, the only

assessment of his achievement was a paper by Melinda Berlász published in 2002. However, Dincser's estate of written records appeared in late 2018, and was acquired by the Institute for Musicology RCH in May 2019. My paper investigates the possible reasons and circumstances of his exile in Switzerland, and above all the question why he never returned home. Dincser left Hungary in late 1944 or early 1945, and arrived in Switzerland in the first days of May. For several years he lived within the framework of the Swiss refugee care, which even gave him a chance to resume his scholarly career. He could not use this opportunity; moreover, he was dismissed from his job in Budapest in early 1949 as he missed the deadline to take up work. The correspondence leading up to that decision, kept at the archives of the Museum of Ethnography, is one of the main sources of this paper. Quitting his former profession and lifestyle must have been determined by several personal and political motives, but particularly by the communication laden with falsehood and mistrust in which he found himself. As Dincser was absent from post-war communist Hungary, banned from public discourse due to his emigration, unable to finish most of his projects, and as a number of his close colleagues left the museum, his achievement survived in mere scattered fragments, and was forgotten for several decades.

Murvai-Bőke Gabriella

Szekció:

művészettudomány (zene-, film- és színháztudomány)

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

A Honvéd Központi Együttes emlékezetpolitikája az évfordulók tükrében. The commemoration policy of the Honvéd Central Performing Arts

Ensemble in the light of their anniversaries.

Doktori iskolája: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Doktori Iskola Zenetudományi Program

Témavezető neve: Péteri Lóránt

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

A negyvenes évek második felétől a szovjet érdekszféra országaiban sorra alakultak az Alexandrov-együttes mintájára a hadseregek égisze alatt működő hivatásos művészegyüttesek, amelyek a néphadseregek reprezentációját és a katonák ideológiai nevelését egyszerre látták el. A magyar együttes Historia Domusa szerint az 1949-ben bemutatkozott Honvéd Központi Együttes megalapításának célja az okiratba foglaltak szerint a környező országokhoz hasonlóan a honvédség kulturális-ideológiai nevelése, munkásmozgalmi daltanítás, továbbá „a népi művészetek megkedveltetése s ezen keresztül a dolgozók iránti szeretet s a velük való teljes összetartozás érzésének megszilárdítása volt”. A kultúrpolitika által meghatározott irányelvek dacára az együttes arculatát a szovjet minta figyelembevételével mégis a magyar művészeti vezetők alakították ki, amely 1949 és 1952 között a férfikari repertoár dichotómiájából is látszik: a szovjet kórusművek mellett Kodály Zoltán férfikarai és Bartók Béla egyzeneműkarai adták az együttes műsorainak alapját. Bár Vásárhelyi Zoltán, Forrai Miklós és Vass Lajos karnagyok vezetése alatt a férfikar az ötvenes évek közepére a magyar koncertélet jelentős, zeneileg meghatározó előadói apparátusává vált, kilépve a politikai reprezentáció árnyékából, az állampárt támogatása és a szakmai fejlődés ellenére az együttes felívelő, első korszakát mégis helyrehozhatatlanul megszakította 1956 őszén a moszkvai fellépés megtagadása. A politikai retorzió nem vezetett az együttes végleges felszámolásához, az együttes szerepének újradefiniálását és a forradalmi történések sajátos narrációját is magával vonta. Előadásomban a Honvéd Központi Együttes emlékeztörténetét évfordulóin keresztül, az ünnepi műsoraik, visszaemlékezéseik és a sajtóanyagok alapján vizsgálom a kádárista emlékezetpolitika figyelembevételével.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

The Honvéd Central Artistic Ensemble, modelled on the soviet Alexandrov Ensemble, was formed in 1949 with the aim of representing the hungarian military, their goal was to entertain and ideologically educate the soldiers, but thanks to its artistic leaders, by the 1950s the ensemble's male choir had become one of the most important ensembles in hungarian concert life. Despite the support of the state party and professional development, the ensemble's

flourishing first period was irreparably interrupted in the autumn of 1956 when it was refused permission to perform in Moscow. The political retaliation did not lead to the liquidation of the ensemble, but it did lead to a redefinition of its role and a particular narrative of revolutionary events. In my presentation, I will attempt examine the memorial history of the Hungarian People's Army Art Ensemble through its anniversaries, their festive programmes, their recollections and press materials, taking into account the politics of memory under the Kádárist regime.

Szalay Fatima Eszter

Szekció:

művészettudomány (zene-, film- és színháztudomány)

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Ilona a magyar vokális népzeneben

Ilona in the Hungarian vocal folk music

Doktori iskolája: PPKE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Ács Pál, Bazsányi Sándor

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Ilona a magyar vokális népzeneben

Az Ilona/Heléna név sajátos többletjelentéssel rendelkezik a magas irodalomban, a közköltészetben és az orális magyar néphagyományban egyaránt. Az ilonaság mélyen gyökerező archaikus toposza megjelenik különböző népek mitológiájában, folklórájában és műköltészetében is. Az Ilona-tematikához tartozó szövegek közötti textuális, motivikus, esztétikai és modalitás-beli kapcsolat vizsgálatával meghatározhatjuk az Ilona-toposzhoz tartozó állandó és változó elemeket, ezáltal körvonalazhatjuk az európai irodalom egyik legrégebb, folyamatosan jelenlévő női archetípusát.

E név a magyar orális hagyomány egyik visszatérő szövegmotívuma, a balladák és mesék mellett legszignifikánsabban a szokásdalokban van jelen.

Előadásom elsődleges tárgyát a magyar vokális népzene Ilona-tematikájú opuszai képezik, melyek elemzése során kirajzolódik, hogy az e tematikába tartozó balladák és egyéb vokális folklórszövegek számos zenei és textológiai azonosságot mutatnak.

Az Ilona tematika legtöbbször együtt jár a dallami régiséggel, főként a kisambitusú középkori dallamok és a még régebbi, honfoglalás előtti archaikus réteg szokásdallamainak (pl. Zoborvidék) környezetében találhatjuk meg. E zenei rétegek makacsul őriznek régiségeket, ilyen például a szentiváni énekciklus, mely törzsanyaga középkori és refrénes ütempáros dallamokból áll, s melynek refrénjében maga Ilona tűnik föl. A teljes Ilona-tematikájú magyar vokális folklórananyag összegyűjtése és zenei, szövegi elemzése rávilágíthat pontosabb összefüggésekre az idő- és térbeli eloszlás vonatkozásában, sőt, indokoltnak tűnik nemzetközi szövegekörnyezetbe helyezni e témát.

A toposzkutatás, a zenei szempontok és a tárgy történet mellett módszertanilag közelíthetünk a témához a kulturális emlékezet fogalmán keresztül is, amely elsősorban Jan Assmann nevéhez kapcsolódik. Az emlékezés kollektív, társadalmi feladat, a közösség felelőssége az, hogy „Mit nem szabad elfelejtenünk?” (Assmann 30.) Az Ilona-fenomén a szóbeliség és az írásos kultúra határterületén helyezkedik el, azonban mindkettőnek integráns része. Az

egyéni és kollektív emlékezet összefüggéseinek rávetítése az ilonaságra módszertanilag árnyalja a témát, amelyet így becsatlakoztathatunk egy dinamikus, rugalmas rendszerbe.

Az összes Ilona, az abszolút esztétikum megtestesítőjeként, valamilyen értelemben a vágy tárgyát képezi. A vágy természete és forrása (akár egy személy képében) minden szüzsében eltérő, lehet profán vagy szent, egyoldalú vagy kölcsönös, de az események katalizátorául mindig ez szolgál. E gondolatból építkezve az Ilona-karaktereket elhelyezhetjük egy a szenttől a profánig tartó skálán. Ilona mindig hasonló attribútumokkal és állandó tulajdonságokkal, jelzőkkel van felruházva. Ilyennek tekinthető az abszolút szépség, mely Ilona/Heléna névhez több esetben epitheton ornansként hozzákapcsolódik, emellett az érintetlenség, illetve a hol megbúvó, hol szembetűnő isteni minőség állandó jelenléte is.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Ilona in the Hungarian vocal folk music

The Ilona/Helena name has a special additional meaning in high literature, in popular poetry, and in the Hungarian oral folk tradition as well. The Helena phenomenon is a deeply rooted archaic topos that appears in mythology, folklore or the literature of several (European) people. By analysing its textual, motific, esthetic, and modality connections we can define the perennial and temporal elements pertinent to the Helena topos, and this way we might explore one of the oldest female archetypes of the European literature in its continuity.

The name Ilona is one of the recurring textual motifs of the Hungarian oral tradition present in ballads and fairy tales, and most significantly among custom related song.

Primary subject of my presentation are the Ilona themed opuses of the Hungarian vocal folk music; the analyses of which would reveal the numerous musical and textual resemblances among ballads and other vocal folklore texts of this theme.

The Ilona theme ususally coincides with an archaic layer of tunes and can usually be found in the vicinity of the narrow-range medieval tunes or of an even older pre-christianity layer of calendar custom related songs (e.g. in the Zobor region). These musical layers are persistent in preserving archaic features, such as in the Midsummer sequence of song. The main corpus of the songs consist of medieval refrained twin-bar tunes and in these refrains Ilona frequently appears. Review and musical, textual analysis of the full Ilona themed vocal folklore material might reveal more exact relationships regarding their temporal and spatial distribution. Moreover, it seems reasonable to review the theme also within an intercultural textual context.

Besides topos research, musical aspects and subject history, methodologically we can approach the theme through the notion of cultural remembrance as related primarily to Jan Assmann. Remembrance is a collective task of the society; "what we should not forget?" is the responsibility of the community. (Jan Assmann. A kulturális emlékezet. Atlantisz. 30.) Although the Ilona phenomenon seems situated on the border between oral and written culture, actually it is integral part of both. Projecting onto the Ilona phenomena the relationship of the individual and collective remembrance, we might obtain a new methodological possibility to further differentiate the theme and connect it into a dynamic, flexible system.

In the topos all Helenas and Ilonas appear as personification of absolute beauty, and as such, are subject of some form of desire. By its nature and origin (as of a person) this desire might be different in each of the scenarios, might be profane or saint, unrequited or mutual, but it is this desire that serves as the catalyst of events. Building upon this idea, one can locate the Ilona characters along a scale extending from saint to profane. Nevertheless, Ilona is always bestowed by similar attributes and permanent characteristics, modalities. One of them is absolute beauty, which is in several cases connected as epitheton ornans to the name Ilona/Helena. Another one is the chastity, or the sometimes concealed, sometimes conspicuous, but permanently present divine quality.

Kloiber Alexandra

Szekció:

néprajz és kulturális antropológia

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Emlékezhelyek margójára: páneurópai piknik 1989.08.19.

The Pan-European Picnic 1989 - breakthrough

Doktori iskolája: PPKE-Irodalomtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Kovács Ákos

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Emlékezhelyek margójára: páneurópai piknik 1989.08.19.

A történelem felgyorsult. Az emlékezet-társadalmak kora véget ért. Az emlékezhelyek azért létezhetnek, mert az emlékezetnek már nincs valódi közege - ezek a tudományos diskurzusok, a témával foglalkozó publicisztikai művek talán leggyakrabban idézett gondolatai Pierre Nora francia történésztől, aki megalkotta az emlékezhelyek fogalmát, nem csak a történettudomány számára. A *Lieux de mémoire* (Az emlékezet helyei) című többkötetes, több szerzőt felvonultató (1984 és 1992 megjelenő) mű nyomán K. Horváth Zsolt szerkesztett magyar nyelvű válogatást. Utóbbi szerző megállapításával egyetértve - Nora felfogása mentén - a múltat, amikor megörököljük és átvesszük, illetve megőrizzük, „az adott politikai-kulturális-esztétikai konszenzusnak megfelelően alakítjuk” (K. Horváth 1999) is. A múlt eseményeinek a sora tehát nem elkülönülten, hanem a társadalom közreműködésével reprezentálódik. Az 1990-es évektől az emlékezhely fogalmát „kellett <<megóvni>> az <<emlékezések>> áradatától: a politikai felhasználástól és a turizmusipartól”. Ez a fajta törekvés megfigyelhető a páneurópai piknik kontextusában is. 1989. augusztus 19-én a Sopronhoz közeli, de közigazgatásilag Fertőrákoshoz tartozó területen hagyták el Magyarországot a keletnémetek. Ez, a már emlékparkként is funkcionáló helyszín, turisztikai célponttá vált, és infrastruktúrája, képe az elmúlt évtizedekben folyamatosan változott. 1991 óta egy kopjafa jelzi, hol állt egykor a kapu, amelyen átlépve - tényleges és szimbolikus értelemben is - a keletnémetek számára egy új világ tárult fel: Ausztria, Ausztrián át Nyugat-Németország, a reménnyel egy szabadabb élet felé. Az emlékhelyen része egy lélekharang is, ami Debrecen város adománya. 1997-ben Sopron japán testvérvárosa, Kazuno küldött 30 cseresznyefát, amiket a helyszínen elültettek. A gesztus az 1989. augusztus 19-i történések nemzetközi súlyát, jelentőségét volt hivatott elismerni. A Japán-Magyar Baráti Társaság pedig egy pagodaszerű épületet és díszkutat állíttatott itt. De az emlékparkban található Ratatics Ottó kőfaragó mester kinyíló kaput ábrázoló műalkotása, valamint Melocco Miklós Áttörés című szoborkompozíciója is, amelyet 2009-ben avattak. Mindezek mellett információs táblák demonstrálják, korabeli fotók és visszaemlékezések által, az 1989-es eseményeket. 2019-ben aztán teljesen megújult az emlékpark: látogatóközpont épült, benne interaktív kiállítással; egy installációs épület (időkapu) is került ide; a sétaösvények egy részét felújították; az információs

táblák korszerűbbé váltak, tartalmilag szintén frissültek. Ezekben a változásokban tetten érhető a politikai hatalom azon törekvése, hogy egy civil kezdeményezésű, nemzetközi érintettséggel, pozitív üzenettel bíró múltbeli eseményt saját emlékeztetőideológiájának a szolgálatába állítsa. Az emlékeztető persze változik, és ahogy Nora is írja, „bárki manipulálhatja”, „elhallgattatja” vagy „újra életre keltheti”. De mindig kortárs közösségek közvetítik, vagyis kollektív, de „mégis individualizált”. A páneurópai piknik materiális entitás, hiszen a határátlépés, határáttörés egy valós helyszínen, ténylegesen (is) megtörtént. A helyhez, eseményhez kapcsolható kollektív emlékeztető az elmúlt években változott, és változik még napjainkban is. Egy-egy társadalmi vagy politikai esemény hatására felerősödik, vagy éppen gyengül - például az évfordulók, a választások, a köztes időszakok metszetében. A nemzeti emlékeztető része a piknik, bár nemzetközi érintettsége okán túllépett ennek keretein. Erre utalnak a visszatérő, külföldi turisták, a helyszínen megrendezett ünnepek nemzetközi delegációi. De tetten érhető a páneurópai piknik esetében az is - egyetértve Fata Márta (2013: 37) Trianonnal kapcsolatos megjegyzésével-, hogy a múlt prezentációja egy országon belül is partikuláris, szemlélteti egyes csoportok elképzeléseit. Ennek megfelelően próbálják alakítani a közösségek a történeti kánont, megküzdve más csoportok érdekeivel. Az emlékeztetés a jelenben történik a jövőről.

A magyar emlékeztetőhelyek vonatkozásában, Nora lieux de memoires fogalmára építve, állított össze egy adatbázist a Debreceni Egyetem BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Kutatócsoportja. A páneurópai piknik eseménye nem szerepel ezen a listán, de hozzá - közvetetten és közvetlenül is - kapcsolható referenciák viszont megjelennek, mint például a Vasfüggöny, a legvidámabb barakk vagy Kádár János. A digitális tartalom formájában elérhető adatbázis a 2011-2012-ben publikált kutatási témáknál időben nem lép tovább. Jelen dolgozat elkészítésének ideje alatt az oldal stagnált, vagyis éppen aktuális lenne a nemzeti emlékeztetőhelyek kérdéskörét leporolni, frissíteni. Mindeközben egyetérthetünk az adatbázis szerkesztőivel: egy nemzet emlékeztetőhelyeit nem lehet teljes körűen lejegyezni, hiszen jelentésük változik, illetve mindig formálódnak újabbak és tűnnek is el emlékeztetőhelyek. De a hazai emlékeztetőhelyeket lajstromba vevő adatbázis szerkesztői szerint egy 100-as lista azért összeállítható. Az említett honlapot azért hozták létre, hogy a magyar emlékeztetőhelyek kutatásának eredményeit online elérhetővé tegyék, „elősegítve egyfajta nemzeti emlékeztetőminimum létrejöttét”. Talán 10 év távlatából - tehetjük hozzá talán joggal - érdemes lenne erről „a minimumról” elmozdulni. Remélhetőleg jelen dolgozat is hozzájárulhat ehhez. Tovább reflektálva a fent nevezett adatbázisra, valamint a nemzeti emlékeztetőhelyekkel foglalkozó kutatásokra és szakirodalmakra, nem kerülhetők ki a magyar nemzeti identitást meghatározó tartalmak vizsgálata sem. A hazai kollektív emlékeztetőben a hagyomány, a múlt jellegzetes vonásai: magányos, tragikus, drámai, vérvesztéssel járó, melankolikus. Ennek a szemléletnek a gyökere a 19. század történeti narratívájához nyúlik vissza, amely tragédiákról, vérvesztésekről ír. A balsors mellett a korabeli szövegek sajátossága még a „túlerőben lévő, a magyarok megsemmisítését célul kitűző gonosz ellenfél, amely folyamatosan hátba támadja, és aljas eszközökkel pusztítja a nemzetet”. Ez a pesszimista hangvételi hagyomány a történelemszemléletben később is érvényesült, amelyhez társultak olyan kanonizált szövegek, mint pl. a Himnusz. Mátay ennek nyomán megjegyzi: a nemzet halálának víziója egyedülálló narratíva. Ez a negatív kép az emlékeztetőhelyek kutatásában is összehasonlítható elemzés kiindulópontja lehet. Opcióként említi ezt a fent érintett adatbázis is, melynek eleme többek között Mohács, Trianon, 1956 vagy éppen a Himnusz, a Bánk bán. De a kollektív emlékeztető prezentációjában nem csak a tragikus kép jelenik meg, hanem például az emberfeletti

küzdelem, az összefogás, a sorsközösség szimbóluma is (Csíksomlyó, 6:3, piros-fehér-zöld). A páneurópai piknik szintén pozitív attitűdöt hordoz: a kortársak és az utókor emlékezetében is a nyugat felé nyitás, az új utak, a szabadság stb. mítoszaként él. Ezt igazolják az Arcanum adatbázisában elérhető, 1989 és 2019 között, minden ötödik évben megjelent és általam kutató sajtóforrások is, amelyek például a szabadság, az új élet lehetőségeiként kommunikálták a pikniket. A vizsgált sajtóforrásokat tekintve, az 1989 után megjelent szövegekben érvényesül a linearitás, míg az esemény évében a keletnémetek váratlan határátlépése megbontja ezt a rendet. Az akkori rendezvényről szóló megnyilatkozások háttérbe szorulnak a történések előre nem várt fordulata miatt. A későbbi megjelenésekben a történet interpretációja ikonikusnak tekinthető, hiszen struktúrája magát a történetet idézi. De ha a beszélő kiemeli a számára fontos mozzanatot, tehát változtat a sorrendiségen, akkor a szöveg az ő értelmezésével kerül ikonikus viszonyba – véli Tócsvai. Ezt tükrözik az 1989-es közlések is. Míg 1994-ben az esemény többnyire a megemlékezések részeként kerül említésre. Csak néhány alkalommal – a források csupán töredékében szerepel a linearitásból kiemelten a piknik, egészen pontosan a keletnémet turisták akciója. 1989. május 5-én a Népszabadság interjúkkal megerősített cikke arra kereste a választ, hogy kinek, milyen szerepe, súlya volt a műszaki határzár lebomlásában. A megszólalók egyike Horn Gyula volt, aki a páneurópai piknik kapcsán is megfogalmazta véleményét: „Szerintem ez az akció elsősorban Pozsgay Imre nevéhez köthető. Másrészt pedig Horváth István akkori belügyminiszteréhez. 'Nem méltányos az említettek érdemeit elfelejteni (...) Véleményem szerint semmiféle piknik nem lehetett volna, ha erre a határőrizeti szervek nem adnak lehetőséget. Egyébként pedig mind az NDK-sok kiengedése, mind pedig a műszaki zár áthágása kapcsán sok táviratot kaptam akkoriban MDF- és szervezetektől, amelyek gratuláltak e lépések megtételéhez. E táviratok jó részét ma is őrzöm, hiszen örültem nekik. Azt tapasztaltam, hogy az emberek döntő többségének egyetértésével találkoztak ezek a döntések.”

1989. augusztus 18-án a Magyar Hírlapban így indul az ünnepségre hívó beharangozó: „Piknik – pártok nélkül. Szerényebb lesz az idén a megszokottnál nyugati határainkon a páneurópai piknik. A hagyomány megmarad: megkoszorúzzák az egykori vasfüggöny helyén emelt emlékoszlopot, majd ökumenikus istentiszteleten mondanak hálát azért, hogy öt esztendeje Európa – legalábbis elvben – ismét egyesült. Nem lesznek viszont jelen vezető politikusok, kormány- és párteberek, s ha netán egyesek elmennek is, az utóbbi idők szóhasználatát követve szigorúan „magánemberként”, minden hátsó gondolat nélkül...” A megfogalmazott történelmi felelősség kérdését nem hivatott vizsgálni jelen dolgozat, de a linearitást tekintve, jól láthatók a személyes és a közösségi emlékezetet alakító tényezők sajátos szerveződéséből felépülő szövegek eltérő üzenete. A szövegek ugyanakkor globális jellegűek is, egységes egészet alkotnak, ezáltal pedig egy „lehetséges világot (világfragmentumot)” teremtenek a megértés számára. A „megnyilatkozás” egyfelől kivetíti a „világot”, másfelől értelmezi is. Az ismerethalmazok variánsai, a világban zajló események egymáshoz való kapcsolódásai keretek és sémák által konstruálják a lehetséges világot. A piknikről szóló sajtószövegek újraalkotják az 1989-es határátlépést. Az esemény leírása más és más hangsúlyokat kap, forrástól, közlőtől, korszaktól függően. Más és más determináltság jellemzi a piknikprezentációt 1989-ben, 1994-ben vagy éppen 2019-ben is. Egy történet nem csak a kronológia mentén halad, van annak egy másik „dimenziója” is – ahogy Ricoeur fogalmaz: létezik az epizodikus mellett egy konfigurációs dimenzió. Hiszen az elbeszélés során megvalósul az egymást követő események „jelentéstartó” rendszerré kapcsolódása is. Louis O. Minkre hivatkozva megállapítja, hogy egy történet befogadása, elmondása során „reflektálunk” az

eseményekre. Megjegyzi: „az elbeszélő művelet tipikusan egy bizonyos elbeszélőhöz köti a történetet.” Ricoeur egyúttal úgy véli, a „társadalmi változásokat” (le-)jegyző „történelmek” is elbeszéléseknek tekinthetők. A piknikről szóló, annak lefolyását és értelmezési kereteit közvetítő publicisztika elbeszélői jellege empirikus. De - ezt tovább vizsgálva - látható, hogy a szerzőpáros által nevezett altípusok nem elkülönülten, hanem egymással összefonódva jelennek meg, miközben hol az egyik, hol a másik érvényesül határozottabban. Hiszen míg 1989-ben a cikkek narrativitását az akkori társadalmi-politikai közeg determinálta, ez az ideológia mutatkozik meg - többek között - az eseményt leíró kifejezésekben, szavakban: „tiltott határátlépési kísérlet”, „jönnek, mint 56-ban”, „szökés”, „incidens”, „megrohanták a határposztot” stb.. A Magyar Nemzetben a keletnémetek augusztus 19-ei cselekménye nem kapott publicitást. A Képes7-ben ugyanakkor a historikus elbeszélői szál mellett kifejezésre jut a mimetikus, a valóságra reflektáló vonatkozó kontextus is: 1989 decemberében már úgy emlékezik vissza a hetilap, hogy abban az évben Európa közepe lett Magyarország. Akkor a történések Az 1994-re, a rendszerváltozás folyamatai mentén, az 5 évvel korábbi cselekmények írásos ábrázolása is változott: akkor az „áttörés” igébe sűrítették a leggyakrabban a keletnémetek által generált fordulatot.

Az eseményhez, a helyszínhez kapcsolódó verbális szimbólumteremtés is látható: a piknik „rést ütött a vasfüggönyön”, „kellemes és nemzetközi publicitást ígérő emlék”, „Európa (...) egyesült”, „új európai időszámítás” eredője, „politikai áttörés” a piknik. következtében „leomlott a berlini fal” stb. Az előbbi narratív szövegek jelentős része nem a közlő, hanem általában egy személy, illetve az általa közvetített intézmény, közösség erkölcsi-elvi ideológiáit tükrözik, például Pozsgay Imrét (1989-ben államminiszter volt) vagy éppen Habsburg Ottót (a Nemzetközi Páneurópa Unió elnöke 1973-2011). 1999-ben is erős az az attitűd, amely a páneurópai piknik nemzetközi szerepét igyekezett megragadni, az emlékezetpolitika középpontjába állítani. Ebből adódóan a 10. évfordulón közölt szövegekből is a hatalmi struktúrák érdekei nyilatkoznak meg - a piknik már olyan társadalmi ügy, amelyre érdemes hivatkozni, amely pozitív értékítéletet hordoz. Például 1999-ben a Magyar Hírlap cikke szerint a piknik a határnyitás „főpróbája” volt. A Magyar Nemzetben „történelmi jelenet”-ként szerepel, valamint a „hivatalos határnyitás” előzményeként. A Valóságban pedig a vasfüggöny megszakadásának első mozzanataként aposztrofálják az eseményt.

Gerbner közismert művében fogalmazza meg: „Annak nagy részét, amit tudunk, vagy amiről azt hisszük, hogy tudjuk, sohasem tapasztaltuk meg személyesen. Olyan világban élünk, amely jórészt az általunk hallott, látott és mesélt történetekből épül fel.” A történetek hálójából szerveződő kulturális környezet befolyásolja gondolkodásunkat, a cselekedeteinket is. A magyar származású tudós a történetek funkcióját 3 nagyobb csoportba sorolja: (1) hogy megjelenítsék a dolgok menetét; (2) hogy lejegyezzék, minek milyen szerepe van a világban; (3) hogy rávilágítsanak, mindezzel mit kezdhetünk, hogyan értelmezzük. A második típusra térnek ezúttal ki: ide tartoznak például a hírek, tudósítások, amelyek arra törekednek, hogy az eseményeket saját valóságukban jelenítsék meg, tényszerű közvetítéssel. Gerbner hozzáteszi, az a feltételezés hatja át ezeket a történeteket, hogy a valóságot reprezentálják. Az egyes sajtóorgánumok köré szerveződő csoportok pedig a valóságból kiindulva, saját értékeik mentén alkotják meg a történeteket, akár teljesen eltérő üzenettel, ahogy ez tetten érhető a vizsgált forrásokban, a Piknikről szóló sajtómegjelenésekben is.

Ha az emlékezhelyek médiaprezentációját - jelen esetben a páneurópai piknikét - nézzük, megfigyelhető tehát az eseményt lejegyző beszélő, illetve az általa képviselt sajtóorgánium attitűdje, ideológiai determináltsága.

Amikor a személyesen megélt emlékezet már nem aktivizálható, akkor lépnek működésbe az emlékezhelyek. Ennek az átalakulásnak a folyamatára hivatott reflektálni a tanulmány, melynek fókuszában a páneurópai piknik kiemelt eseménye, a keletnémetek határáttörése áll. A kutatás előzménye doktori munkám, mely ezt a témakört járja körül a prózairodalom és a sajtóprezentáció tükrében. Mindehhez sajtókutatást, forrásfeltárást végeztem, a rendelkezésre álló anyagok jelentős részét pedig tartalomelemzéssel dolgoztam fel.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

The Pan-European Picnic 1989 - breakthrough

History has accelerated. The age of the memory-societies has ended. The reason memory places can exist is that memory has no real medium – these are the academic discourses, perhaps the most commonly quoted thoughts of the topic-related journalism from French historian Pierre Nora, who created the concept of memory places, not just for history. Zsolt K. Horváth edited a Hungarian –language selection based on the multi-volume work *Lieux de mémoire* (Places of Memory), featuring several authors (published 1984 and 1992). In agreement with the statement of the latter author- according to Nora's conception- when we inherit the past, we take over and preserve it, and we also “shape it according to the given political-cultural-aesthetic consensus” (K. Horváth 1999). The series of events in the past is thus not represented separately, but with the help of society. Since the 1990s the concept of the memory place “had to be <<preserved >> from the <<flood of memories>>: from political use and the tourism industry”. This type of effort can be observed in the context of the pan-European picnic. On August 19, 1989, the East Germans left Hungary in the area close to Sopron, which administratively belongs to Fertőrákos. This location, which has been functioning as a memorial park, has become a tourist destination, and its infrastructure and image have been constantly changing in recent decades. Since 1991, a headstone has indicated where the gate once stood, through which, in an actual and symbolic sense, a new world was revealed to East Germans: Austria, West Germany through Austria, with the hope of a freer life. A soul-bell also belongs to the memorial site, which was a donation from the city of Debrecen. The Japanese twin town of Sopron, Kazuno, sent 30 cherry trees in 1997, which were planted on the site. The gesture was intended to acknowledge the international purport and significance of the events of August 19, 1989. The Japanese-Hungarian Friendship Society set a pagoda and a fountain there, too. But there is also a work of art by the stone sculptor Otto Rattacs illustrating the opening gate in the memorial park, as well as a sculpture composition by Miklós Melocco entitled *Breakthrough*, which was dedicated in 2009. In addition, information boards demonstrate the events of 1989 through contemporary photos and memoirs. In 2019 the memorial park was completely renewed: a visitor centre was built with an interactive exhibition in it; an installation building (time gate) was also placed in the park; some of the walking paths were renovated; the information boards became more modern and up-to-date in content as well. In these changes we can perceive the effort of the political power to put a past event with a civil initiative, with an international involvement and a positive message at the service of its own memory ideology. Of course, memory changes, and as Nora

writes, “anyone can manipulate,” “silence,” or “bring it back to life”. But it is always mediated by contemporary communities, that is to say, collective but ‘yet individualized’. When the personally experienced memory can no longer be activated, memory places come into operation. The study is intended to reflect on the process of this transformation, and focusing on the key event of the Pan-European picnic, the breakthrough of the East Germans. The antecedent of my research is my doctoral dissertation, which revolves around this topic in the light of prose literature and the press. For this, I carried out a press research and I processed a significant part of the available materials through content analysis.

Lengyel Emese

Szekció:

néprajz és kulturális antropológia

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

„A magyar Rossini” – Bihari János cigányprímás emlékezete operettszínpadon

“The Hungarian Rossini” – The memory of the gypsy first violinist János Bihari on the operetta stage

Doktori iskolája: Debreceni Egyetem, Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskola, Mediális kultúratudomány alprogram

Témavezető neve: Keszeg Anna

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

„A magyar Rossini”-ként is emlegetett Bihari János (1764–1827) cigányprímás, nótaköltő életét és munkásságát kortársak visszaemlékezései, illetve számos tudományos igényű munka segítségével ismerhetjük meg. A cigányprímás, nótaköltő 1764-ben, Nagyabonyban látta meg a napvilágot; Pesten, 1827-ben halt meg. Cigányzenész családból származott, de egyedi előadókészsége, személyisége csakhamar kiemelte megannyi cigánymuzsikus közül.

Olykor-olykor úri ünnepekre, a császári udvarba is hivatalos volt, s számtalan anekdota maradt fenn arról, hogy a zenetörténet mily nagy alakjai halhatták zenélni. Sőt, Bihari az egyik első olyan muzsikus, akit éttermi és kávéházi szórakoztató zenészként foglalkoztattak.

A verbunkos egyik kiváló képviselőjeként bandájával főuraknak húzta a nótát, kávéházakban zenélt; stílusa és személyisége egyszersmind kiemelte a többi muzsikus közül. Halála 100. évfordulójának évében (1927) országos ünnepsorozat vette kezdetét (többek között gyászmise, szobor- és emléktáblaavatás stb.). Az ünnepség egyik legrepresentatív eseménye az erre az alkalomra komponált, Bihari személyét központba állított operettdarab ősbemutatója volt 1927. december 30-án. A budapesti Városi Színház vezetősége Nagypál Béla zeneszerzőt, Urai Dezső és Kulinyi Ernő librettistákat kérte fel az új operett megírására, mely a Cigánykirály címet viselte. A vállalkozás sikere azonban korántsem volt egyértelmű, hiszen az 1920-as évekre már magyarországi operettszínpadokon is uralkodott a jazz-zene. Ennek következtében a városi cigányzene, illetve a cigányzenekarok lassan kiszorultak a népszerű zenés-táncos műfajból is a kávéházak után. A városi cigánymuzsika – a jazz-zenével szembe állítva – a magyar muzsika, nemzeti „érzés” szimbóluma, képviselője lett, így a magyar tárgyú operettnek újra utat törtek maguknak. Az előadás központjába Bihari halálának centenáriuma, de különösen a szóban forgó operett keletkezése, illetve Bihari operettteli ábrázolása került.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

The life and work of János Bihari (1764–1827), also known as “the Hungarian Rossini”, a Gypsy first violinist and song composer, can be traced through the memoirs of his contemporaries and through numerous scholarly works. János Bihari, Gypsy first violinist and song composer,

was born in 1764 in Nagyabony, and died in 1827 in Pest. He came from a family of Gypsy musicians and his unique performance skills and personality soon made him stand out among so many other Gypsy musicians. From time to time he was also invited to aristocratic celebrations and even to the imperial court, and countless anecdotes have been preserved about the great figures in the history of music who listened to his music. Bihari is one of the first musicians to have worked as an entertainer in restaurants and cafés. His memory is commemorated by statues, a dance company, a music school and even several streets. This

As an outstanding representative of the verbunkos (recruitment dance), he and his band sang for lords and even played in cafés; his style and personality set him apart from other Gypsy musicians. In the year of the 100th anniversary of his death (1927), a series of national celebrations began (funeral mass, unveiling of a statue and memorial plaque, Bihari evenings, etc.) One of the most impressive events of which he was the focus was an operetta piece composed for the occasion and revolving around Bihari and premiering on 30 December 1927. The management of the Budapest City Theatre commissioned the composer Béla Nagypál and the librettists Dezső Urai and Ernő Kulinyi to write the new operetta, which was entitled *The Gypsy King*. The success of the venture was far from certain.

By the 1920s jazz music was already dominating the Hungarian operetta scene. As a result, urban Gypsy music and Gypsy orchestras were slowly being pushed out of the popular music and dance scene, from cafés and other venues. Urban Gypsy music – in contrast to jazz music – became a symbol and representative of Hungarian music and national “sentiment”, and thus this made way for Hungarian-themed operetta again. The centenary of Bihari’s death, but especially the genesis of the operetta in question and the representation of Bihari in operetta, is the focus of the presentation.

Rudisch Ferenc Martin

Szekció:

néprajz és kulturális antropológia

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Nosztalgia és karnevalizáció: az államszocializmus online emlékezete

Nostalgia and carnevalisation: online discourses about the Hungarian state socialism

Doktori iskolája: Debreceni Egyetem Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskola
Mediális kultúratudomány alprogram

Témavezető neve: Fodor Péter

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

A társadalmi nyilvánosság webkettes szerkezetváltozásával a kortárs emlékezeti diskurzusok egyre jelentősebb része a közösségi médiaplatformok által meghatározott online médiatérben formálódik. Ennek a médiatérnek a szerveződési logikája egyrészt a különböző korszakokat értékelő, értelmező beszédmódok gazdagságát, jelentősebb intézményes kontroll nélküli kibontakozását tette és teszi lehetővé, másrészt ugyanakkor a platformok algoritmikus, perszonalizáló működése az egymással rivalizáló beszédmódok közötti párbeszéd ellenében hat. Előadásomban az államszocializmusra vonatkozó, online térben vizsgálható emlékezeti beszédmódok közül a nosztalgia és a karnevalizáció beszédmódjainak elemzésére vállalkozom. A Kádár János Baráti Kör nevű, zárt Facebook-csoportban a Svetlana Boym (2002) által megkülönböztetett resztoratív és reflektív nosztalgia alakzatai egyaránt megfigyelhetők, a felhasználók által feltöltött médiaszövegek (képek, videók, internetes mémek) a csoporttagok számára a kommunikatív emlékezet megszépülő elemeit aktiválják. A csoportban végzett kommentelemzésem egyértelműen azt mutatja, hogy a több mint harminc éve történt rendszerváltás társadalmi-gazdasági megrázkódtatásainak hatásai a hazai emlékezeti kultúrában továbbra is markánsan érezhetőek: a kommentek korszakértelmezései a jelen hamisságával, igazságtalanságával, embertelenségével szemben a kádári periódus valódiságát, igazságosságát, humánusságát toposzszerűen hangsúlyozzák, az értéktelített múlt-jelen dichotómiát azonnal megképző nosztalgia előhívásához pedig gyakran egy teljesen ártatlan, hétköznapi szituációt ábrázoló kép is elegendő. A részben ezzel az emlékezeti narratívával szemben konstruálódó karnevalizációs beszédmód a túlzás, az ironia, a paródia eszközeivel az államszocialista korszakra vonatkozó nosztalgiát humorosan ellenpontozza, a digitális folklór normaszegő médiaszövegein keresztül a múltfeldolgozás, a múlton való felülkerekedés (generációs) céljait artikulálja. Előadásomban a karnevalizációs beszédmódot a Szocialista Mémgyár Facebook-oldalának és az Úgy csinálunk, mintha 60 év felettiek lennénk Facebook-csoportnak a vizsgálatán keresztül jellemzem, az elemzés során a karnevalizáció rituális funkcióira (Császi 2002) kívánok rámutatni. Az előadásban tárgyalt emlékezeti diskurzus alaposabb elemzése a mai magyar társadalmat megosztó generációs ellentétekre irányíthatja rá a figyelmet.

Svetlana Boym (2002): *The Future of Nostalgia*. Basic Books.

Császai Lajos (2002): *A média rítusai. A kommunikáció neodurkheimi elmélete*. Budapest: Osiris Kiadó-MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

With the structural change of the social sphere (often described with the term web 2.0), an increasing number of contemporary memory discourses are taking shape today in the online media space defined by social media platforms (Facebook, Instagram, TikTok etc.). On the one hand, the organizational logic of this online, digital media space enables the richness and development of speeches that interpret different eras without significant institutional control, but on the other hand, the algorithmic and personalizing operation of the social media platforms counteracts the dialogue between rival memory narratives. In my presentation, I undertake a discourse analysis of two modes of online remembrance of the Kadar era (which lasted from 1956 to 1989 in Hungary and got its name from the Hungarian communist leader, János Kádár): the nostalgic and the carnivalistic memory modes. In the closed Facebook group called Kádár János Baráti Kör (János Kádár's Circle of Friends), the forms of restorative and reflective nostalgia, distinguished by Svetlana Boym (2002), can be also observed: there are users who really want to go back to the past and there are users who also have nostalgic feelings but know that going back to the past is impossible. User-uploaded media texts (images, videos, internet memes etc.) in the group mobilize the beautifying elements of communicative memory. Furthermore, my analysis of the comments in the group clearly shows that the effects of the socio-economic upheavals of the regime change that have taken place in 1989 (so more than thirty years ago) are still noticeable in the Hungarian memory culture: the comments topically emphasize the authenticity, justice and humanity of the Kádár era against the falsehood, injustice and inhumanity of the present (and a picture of a completely ordinary situation is often enough to evoke the nostalgia). The other memory mode, the carnivalistic discourse (partly formed against the former memory narrative) humorously counteracts the nostalgia with the means of exaggeration, irony and parody. Through media texts of digital folklor, this discourse articulates the (generational) goal of processing and overcoming the totalitarian past. In my presentation, I analyze the carnevalistic discourse through the examination of the Facebook page called Szocialista Mémgyár (Socialist Meme Factory) and the Facebook group called Úgy csinálunk, mintha 60 év felettiek lennénk (We pretend to be over 60 years old). During the analysis I would like to point out the ritual functions of carnivalization (Császai 2002) A more thorough analysis of the memory discourse discussed in my presentation may draw attention to the generational differences that are present in today's Hungarian society.

Svetlana Boym (2002): *The Future of Nostalgia*. Basic Books.

Császai Lajos (2002): *A média rítusai. A kommunikáció neodurkheimi elmélete*. Budapest: Osiris Kiadó-MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport.

Tóth Mária Orsolya

Szekció:

néprajz és kulturális antropológia

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

A marosludasi telepes családok élete az emlékezetben a telepítéstől (1903–1905) az 1989-es rendszerváltásig

Narratives in the memories of the colonized families near Marosludas/Luduș from the colonization (1903–1905) to the regime change in 1989

Doktori iskolája: Hungarológiai Tudományok Doktori Iskola, Kolozsvár

Témavezető neve: Keszeg Vilmos

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

A kutatásom helyszíne a Marosludashoz (Románia) tartozó négy telep: Andrásy-, Eczken-, Mezőalbis-, Belsőtelep. Az 1894-es telepítési törvény V. törvénycikkelye értelmében a magyar királyi kincstár 1901-ben Albisi Eczken Sándortól, illetve ifj. gróf Andrásy Gyulától földet vásárolt, így alakult meg 1903–1905 között a négy telep Marosludas községben. A telepítés a község megnagyobbítását szolgálta.

Jelen előadásomban a telepes családok emlékeinek, elbeszéléseinek, ezek mentén szerveződő narratívumoknak és narratíváknak a vizsgálatára vállalkozom. Főleg azt szeretném körüljárni, hogy a 20. század eseményei hogyan alakították a telepek életét, a történelem hogyan tükröződik az idetelepült családok életében. Az előadásom gerincét a telepek alakulástörténete képezi, ezen belül pedig az egyes családok alakulástörténete. Arra keresem a választ, hogy mit tudnak a lakosok a saját családjuk történetéről, a telepítésről, mire emlékeznek, esetleg mire nem emlékeznek az egyes generációk, továbbá arra is kíváncsi vagyok, hogy hogyan emlékeznek az adott eseményekre, milyen forrásból származik a tudásuk, kitől tudják azt, amit tudnak, hol és milyen körülmények között hallottak ezekről; az így megszerzett tudást hogyan és/vagy egyáltalán átadják-e másoknak is. Kérdésként merült fel az is, hogy maga a telepítés története mennyire/meddig megy vissza, mit, milyen eseményeket, motívumokat foglal magába, és valójában mi képezi a telep/ek történetét: maga a település története adja a keretet, esetleg a gazdálkodás története/i, a földtulajdon, az intézmények, a család története?

Azt vizsgálom, hogy az idetelepült egyéneknek/családoknak hogyan sikerült az új körülményekhez adaptálódni, milyen szocializációs folyamatok figyelhetők meg; a történetmondás során hogyan rajzolódik ki a nemzeti történelem dimenziója, illetve az egyéni életpasztorátok milyen helyet foglalnak el ezen belül. Munkamódszerem félig strukturált interjúk, egyházi- és hivatalos intézmények levéltári anyagának feldolgozása, illetve családi fotók, levelezések, feljegyzések begyűjtése. Az összegyűjtött és feldolgozott emlékek nagyrészt a harmadik generáció emlékei. A felvázolt 86 év emlékei egy újfajta megközelítésbe helyezik a település történetét.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

The research is related to the four colonies located near Marosludas/Luduş, Romania: Andrásy-, Eczken-, Mezőalbis- and Belsőtelep. This colonization was conditioned by the Vth article of the Colonization Act of 1894. The Hungarian Royal Treasury in 1901 bought land (approximately 2142,5289 hectare) from Sándor Albisi Eczken and Jr. Count Gyula Andrásy near Marosludas/Luduş. The colonization took place between 1903 and 1905 when 141 families from 48 different villages from the Carpathian Basin settled near Marosludas/Luduş. The colonization served to enlarge the existing village.

In this presentation, I undertake to examine the memories and narratives of the colonized families. My investigation is on how the events of the 20th century have shaped the life of the colonists, how is history reflected in the lives of the families who have come here. The backbone of my presentation is the local history and within that the history of the colonized families.

I am looking for the answer to what the colonized families know about the history of their own family, about the colonization, furthermore what kind of memories do each generation have. Another set of questions might be the type of these memories or about the lost/forgotten memories. Who and how they remember the local or global events. What source does their knowledge have come from, from whom they know what they know, where and under what circumstances have they heard of these; how and/or whether the knowledge thus acquired is passed on to others.

The question also arose as to how much/how long the history of the settlement itself goes back, what events and patterns are included, and what constitutes the history of the colonies: the history of the colony itself provides the framework or possibly the history of farming, land ownership, institutions or family history?

I examine how the individuals/families who settled here managed to adapt to the new circumstances, what socialization processes can be observed; how the dimension of national history emerges during storytelling, and what place individual life experiences occupy within it. My working method is processing semi-structured interviews, archival material of church and official institutions, and collection of family photos, correspondence and notes. The memories collected and processed are largely memories of the third generation. The memories of this 86 years put the history of the settlement in a new perspective.

Havasi Zsuzsanna

Szekció:

nyelvtudomány

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

A hatalomgyakorlás nyelvi eszközei boszorkányperes iratokban / Linguistic features for maintaining power: Interrogations in Middle-Hungarian witchcraft trial documents

Doktori iskolája: ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, magyar nyelvészet program, nyelvtörténet alprogram

Témavezető neve: Sárosi Zsófia

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Az emberi emlékezet kitüntetett szerepet kap bűnügyekben is – a tanúk, vádlottak elmondásában, vallomásként megjelenő emlékek a bizonyítékok egyik típusát adják. A történetiség során a késő feudalizmus jogrendszerében ez fokozottan érvényesülhetett. Előadásomban középmagyar kori boszorkányperes kérdéseinek feltételezhető befolyásoló szándékát mutatom ki elsősorban kvalitatív szempontokat érvényesítve. A vizsgálat háttérét a történeti szociopragmatikai szemléletmódja adja, ezen belül a nyelvi jelenségeket a társadalmi háttér és a beszélői célok figyelembe véve tárgyalom. Az előadásban 1. vázoló, hogy a jog és nyelv kutatások kérdéstipológiái hogyan, milyen elemekkel kiegészítve alkalmazhatók boszorkányperesekre, 2. esettanulmányokban mutatom be a kérdéstípusok alkalmazását, kitérve a feltételezhető hatósági szándékra, 3. a jellegzetességeket az 1950-es évek koncepciósi perjei és szinkron példák tükrében látatom.

A boszorkányperes kihallgatások lejegyzései változatos megoldásokat mutatnak, attól is függően, hogy tanú vagy vádlott kikérdezését örökítették meg. A kérdés-válasz fordulóban bemutatott szempontok a következők: a bűnösség sugallása a hatóság kérdéseiben, reakcióiban, illetve a bűnösséghez kapcsolódó előfeltevések kérdésbeli megjelenése (valamint az ezekre adható válaszlehetőségek).

Az előadás egyrészt rámutat a jogi színterek, kihallgatások nyelvi eszközeinek időben állandó vonásaira, de a változás tendenciáira is. Emellett betekintést nyújt a jog és nyelv kutatások diakrón kiterjesztésének lehetőségeibe is, a jogi nyelvhasználat történeti vizsgálatának magyar anyagon kevésbé vizsgált területébe is.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Human memory has a crucial importance in crimes and trials: memories in depositions of witnesses or defendants provide a central form of evidence. This phenomenon had an even more vital role in history due to the legal system of late feudalism. The aim of this presentation is to show power relations and intended influence in Middle-Hungarian (1526–1772) witchcraft trial documents; these can be seen as imprints of lawsuits, where communication

was serving legal purposes. The data was analysed according to self-tailored criteria for Hungarian witchcraft trials, historical law descriptions are seen as a basis for the research.

The background of the presentation is given by the historical sociopragmatical approach, therefore linguistic features are to be seen and presented with a wider sociohistorical background, social roles and power relations during the trials or hearings and (supposed) aims of speakers. The following areas are discussed: 1. How can language and law question typologies be applied to witchcraft trials, and which additional categories are needed? The presentation expounds criteria for the research of the question types established for Middle-Hungarian witchcraft trials 2. Using the frame of language and law question types are to be presented in case studies, covering assumed power relations as well. It is showed, which communicative resources do authorities attend to maintain power over above all the idea of guilt, furthermore over the topic of the trial. 3. The examination of a sample of typical questions and discourses shows that the characteristics above are parallel to conceptual lawsuits from the 1950s and synchronic examples.

The scribal work of the examinations in trial documents is realized in varied ways, depending on whether an interrogation of a defendant or a witness was to be recorded. Question and answer adjacency pairs are discussed in light of power relations and the idea of guiltiness suggested by the authorities, it is investigated how these factors manifest in questions and reactions. Besides, presuppositions in questions of authorities, connected to the notion of guiltiness are described with the possible and given reactions of the defendants and witnesses as well.

The presentation offers an overlook of the features of hearings and courtroom discourses which are changing through time or in other cases seem to be invariant. On the basis of the linguistical features and question categories, the presentation draws a parallel between witchcraft trials and the hearings of conceptual trials. It is argued that language and law studies can be extended to diachrony in Hungarian historical linguistics as well.

Illés Dániel

Szekció:

nyelvtudomány

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

A nyelvi norma változásai a szlovákiai magyar nyelvhasználatban formális helyzetben -
Changes in the language norm in the use of the Hungarian language in Slovakia in formal
situations

Doktori iskolája: Magyar nyelv - és irodalom oktatáselmélete

Témavezető neve: Vančo Ildikó

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

A nyelvi norma egy szabályrendszer, amely meghatározza, hogy mit ajánlatos választanunk a nyelvi érintkezés során. Nyelvjárási környezetben a nyelvi norma eltér a standard nyelvi normától. A regionális köznyelv a nyelvjárási beszélők szemszögéből köznyelvi szerepkörű változatnak minősül. A szlovákiai magyar anyanyelvű beszélőkre nagyobb mértékben jellemző a standard normáján kívül álló beszédek megjelenése, olyan beszédhelyzetekben is, amelyekben ez Magyarországon nem jellemző. Kutatásom első szakaszában a Hol? kérdésre felelő, elsősorban valamely földrajzi helyen való tartózkodást jelölő inessivusi -ban/-ben és a Hová? kérdésre felelő, valamely földrajzi helyre való irányutatást jelölő illativusi -ba/-be esetragok standard és nem standard alakjának gyakorisági vizsgálatával foglalkozom a szlovákiai magyar nyelvhasználók formális megnyilatkozásaiban. A stigmatizált inessivusi -ba/-be és a hiperkorrekt illativusi -ban/-ben gyakran fordul elő a nyelvjárásokban és a bizalmas köznyelvben. A kutatás a szlovák közszolgálati televízió magyar nyelvű műsoraiban elhangzó megnyilatkozásokon keresztül mutatja be a két esetrag standard és nem standard alakjának gyakoriságát, figyelembe véve a megszólalók által betöltött szerepkört, a megszólalók nemét, régióját, valamint az esetragot követő szó első fonémáját. Az elemzett 219 perc hosszúságú felvétel 6 műsorvezető, 18 riporter és 124, Szlovákia legtöbb magyar anyanyelvűek által lakott régiójából származó riportalanynak megnyilatkozását tartalmazza. A kutatás során a 2021. november 1. és 2021. november 30. között adásba került Hírek és Itthon vagyunk című műsorok kerültek elemzésre. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a beszélőknek a műsorokban betöltött funkciója jelentős mértékben befolyásolja a megszólalásaikban megjelenő inessivusi esetrag alakját. A riportalanynak esetében befolyásoló tényező a nem, a régió és az esetragot követő szó első fonémája is.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

The presentation deals with the inessive case (-ban/-ben) in the „Where?” question and the illative case (-ba/-be) in the „To where?” question. It analyzes the frequency of their standard and non-standard forms in the formal speech of the Hungarian language users in Slovakia. The research presents the frequency of the two cases through statements in the public service television programs of Slovakia in the Hungarian language, taking into account the role,

gender, and place of origin of the speakers and also the first phoneme of the word following the case. The 219-minute recording analyzed includes statements from 6 presenters, 18 reporters, and 124 interviewed subjects. Based on the results, it can be concluded that the function of the speakers in the programs significantly influences the shape of the case statements that appear in their speeches. In the case of reporters, the influencing factors include gender, place of origin, and the first phoneme following the case.

Korompay Eszter

Szekció:

nyelvtudomány

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Erasmusi-e az erasmusi kiejtés? - Is the erasmian pronunciation really erasmian in Hungary?

Doktori iskolája: ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, Magyar nyelvészet program, Magyar nyelvtörténet alprogram

Témavezető neve: Déri Balázs, Szentgyörgyi Rudolf

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Erasmusi-e az erasmusi kiejtés?

A latin kiejtés magyarországi történetének vizsgálata során két kiejtéstípusból indulhatunk ki. Az egyik a restituált, azaz helyreállított kiejtés, amely a klasszikus latin nyelv ejtése lehetett, s amely a XX. századi latintanításban újra népszerűvé vált. A másik, igen ismert kiejtési mód a XVI. században kialakított rendszer, amely Rotterdami Erasmus nevéhez fűződik, s amelyre az iskolai tankönyvek máig erasmusi kiejtésként hivatkoznak. Igaz ugyan, hogy a XVI. századra kialakult kiejtések összevisszaságát, amely épp a latin és a vernakuláris nyelvek keveredése miatt formálódott így, már Erasmus előtt többen igyekeztek elrendezni, ám Erasmus dolgozta ki azt az átfogó kiejtési rendszert, amely a magyarországi latin ejtést is meghatározta. Az erasmusi kiejtés egyik legismertebb ejtési jelensége az ae [é] ejtése mellett a magas hangrendű magánhangzók előtti c [c] ejtése. Az ún. restituált kiejtéssel szemben, amely hangrendtől függetlenül, minden magánhangzó előtt [k] ejtést kíván, az erasmusi ejtés c-je az egyik leglátványosabb példa a latin nyelvórákon: a Caesar példa így lesz erasmusi ejtéssel [cézár], restituálttal pedig [kaiszar]. Úgy tűnik azonban, hogy már egyetlen hang erasmusi ejtésével kapcsolatban is fölmerülnek problémák.

Előadásomban azt a kérdést járom körül, hogy nyelvtörténeti szempontból, illetve a latin kiejtés magyarországi története szempontjából mi mondható el Rotterdami Erasmus erasmusi kiejtéséről, s kifejezetten a latin c és néhány magánhangzó ejtéséről. Erasmus De recta latini graecique sermonis pronuntiatione című dialógusában egy medve veszi sorra a számos kiejtési hibát, amelyet kortársaik vétenek latinul beszélve. Erasmus a medve szavain keresztül sajnálkozik azon, hogy a görög és a latin kiejtés mennyire elcsúfult, és elkanyarodott a klasszikus hagyománytól főképp azért, mert sokfelé használatossá vált nyelvekről van szó, s azok kiejtése minden esetben tükrözi egy adott tájegység anyanyelvének hangtanát, kiejtését.

Mіндеzek alapján azonban úgy tűnik, a latin kiejtés alapvető különbségtétele, a restituált és az erasmusi közötti ellentét korántsem annyira éles, mint amennyire azt a későbbi tudománytörténet hangsúlyozta. A kérdés kapcsolatban áll azzal a problémával is, vajon a magyarság kitől, kiktől tanulhatott latinul. Ez ugyanis hatással van magyarországi latin kiejtésünk történetére is, amely nyelvemlékeink segítségével vizsgálható, s amely doktori disszertációm témája. A téma a tizedik században kezdődik, és a huszadik században is tart,

azonban kezdeti kejtési mintáink befolyásolhatták erasmusi ejtésünk meghonosodását is. Mindez egy olyan furcsa helyzethez vezetett, hogy a magyarországi erasmusi ejtés valószínűleg egészen más, mint amit Erasmus maga megfogalmazott dialógusában. Előadásomban ennek lehetséges okaira is kitérek.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Is the erasmian pronunciation really erasmian in Hungary?

The history of latin pronunciation in Hungary is based on two basic types of sounding. The first one is the so called restored sounding, which tries to describe the classical greek and latin pronunciation and became popular again in the XXth century. The other well known type is the erasmian sounding, which was invented by Erasmus Roterodamus in the XVIth century. This erasmian tradition is still used in the hungarian schools and is still written in schoolbooks. Although many humanists have worked on unifying the too many versions of latin pronunciation centuries ago, Erasmus was the one, who has influenced and defined the hungarian system of pronunciation. Due to the erasmian tradition, latin ae sounds [é] and latin c sounds [tʃ] in hungarian. Because of this, for example the name of Caesar becomes either [kaisar] or [tʃesar] in Hungary. Nevertheless, it seems that only one sound can question the facts we think about erasmian-hungarian sounding.

My lecture is about the tradition of the erasmian heritage: how and what can we speak about this pronunciation from a grammatical-historical point of view. The focus is especially on the sound c and some vowels like ae, y and e.

In the dialogue by Erasmus: *De recta latini graecique sermonis pronuntiatione*, a bear and a lion talks about how the european countries are dealing with the greek and latin language, how can they build the grammatical and sounding system into their vernacular language. They also moralize about their memories of the correct writing and speaking compared to their present, where nobody knows the proper ways of writing and speaking. However, the dialogue contains totally different informations compared to the hungarian views and traditions about the right way of erasmian pronuntiation.

In the lecture I will try to find an answer to the problem: why do hungarians use a different erasmian pronunciation than Erasmus himself? The solution may has connection with the question: who did we learn latin language from? This problem leads us to the tenth century, when we first met the literates, mainly from the ecclesiastical society. Moreover, literates were not hungarian-speaking, they were rather german, slavic or italian speakers, but the common language was latin of course. But their pronunciation of their vernacular language has also influenced their latin sounds, which we have learnt and still use nowadays as well. This tradition is completed with the exciting history of erasmian-hungarian pronunciation, my aim is to clarify the question: what kind of latin pronunciation are we using exactly and why?

Penna, Costanza

Szekció:

nyelvtudomány

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Székely ábécé: ellenállás és befogadás, emlékezés és felejtés között

-a latin ábécé lehetséges hatása a székely ábécére-

The Székely alphabet: between resistance and inclusion, between memory and forgetfulness

-the possible influence of the Latin alphabet on the Székely alphabet-

Doktori iskolája: Magyar Nyelvtudományi Doktori Iskola - Nyelvtörténet

Témavezető neve: Juhász Dezső - Rózsavölgyi Edit

Előadása tervezett nyelve: angol

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

A kulturális identitás kialakulása hosszú folyamat, amely különböző szempontokat érint, és sok időt igényel az állandó felújítás és újradefiniálás körében. Magyarország és kultúrája hihetetlenül érdekes téma ebből a szempontból, különösen nyelvileg. Finnugor szigetként az indoeurópai óceánban a magyar közösség összetett történelmével, elszigetelt nyelvét erős összetartó erőként használta a különböző etnikai csoportok összefogására és a nehéz történelmi időszakok leküzdésére, a gyengeséget erővé alakítva. Míg a magyar nyelv a beszélőközösség védőbástyája és identitásának támaszpontja, addig az írásbeliség kérdése egyszerre tűnik érdekesítőnek, lenyűgözőnek.

Arra nincs bizonyíték, hogy a magyarság már írásrendszerrel rendelkezett volna, amikor a IX. század végén a Kárpát-medencében letelepedett. Ekkorra a magyarságnak Európa földrajzi, történelmi és kulturális kontextusába való progresszív kulturális és politikai beilleszkedése a középkor folyamán az akkori fő írásrendszerek, a görög és a latin ábécé használatához vezetett. A fokozatos nyugati orientáció, amely I. István királynak a római egyház pápa általi megkoronázásával tetőzött, hatalmas nyugatiasodást és a latin nyelv elterjedését hozta Magyarországra, amelynek számos vonatkozása volt, így az írásrendszerre is hatással volt. A kolostorok és az udvar által közvetített írás akkoriban kizárólag a latin ábécét használta, amelyet elkezdtek a magyar nyelvre is alkalmazni. A magyar nyelv latin ábécéjét használó írásrendszer szabványosítása hosszú folyamatot igényelt, különös tekintettel arra, hogy a latin ábécében nem voltak külön grafémák az egyes magyar fonémákhoz.

A magyar nyelv lejegyzésére használt összes írásrendszeren túl, van egy őshonos, amely évszázadokon keresztül fennmaradt, mint a hihetetlen és nagyszerű kulturális és nyelvi emlék: a székely ábécé. Ez az írásmód, amelynek első említése a XIII. századra nyúlik vissza, az eltérő és gyakran eredeti elméletek ellenére szigorúan a székely közösséghez, a magyarság főként az erdélyi, ma Romániához tartozó Székelyföldön élő alcsoportjához kapcsolódik. Nem lehet biztosan megmondani, hogy melyik pillanattól kezdték el használni, de szinte kétségtelen, hogy a magyarok Erdélyben ezzel a már korábbról való írásmóddal telepedtek

le. A székely írás első és néhány emléke főként templomokból származó rövid feliratok. Az a tény, hogy általában a szerző nevét közlik, azt mutatja, hogy ennek az írásnak a használata inkább a közösséghez való tartozáshoz, mintsem a valláshoz kötődött. A XVI. században ezt az írásmódot már nem használták és nem terjedt el. A székely írásról végzett tudományos munkák és kriptográfiaként való felhasználása ezt mutatja. A székely írás már a XV. században felkeltette az akadémikusok és nem akadémikusok figyelmét.

A székely rovásírás iránti érdeklődés napjainkig tart, ide-oda ingadozik két véglet között, mint a terméketlen elhallgatások és lelkes összefonódások, az eredeti elméletek és az újabb tudományos munkák között. Főleg az elmúlt években úgy tűnik, hogy ez az ábécé egy második életet él, annak ellenére, hogy ennek az írásnak a használata inkább a nacionalista és kulturális kötődéshez kapcsolódik, mintsem a nyelvi megközelítéshez. Ez, a történelmi nehézségek és az ingadozó érdeklődés ellenére fennmaradt írás, rugalmasságról, ellenállóképességről és kulturális büszkeségről árulkodik. Különös tekintettel arra, hogy egy teljes egészében a latin ábécé által uralt sakktáblán áll.

Öt dokumentum összehasonlítása a különböző évszázadok székely ábécéjének átírásával (nikolsburgi ábécé, telegdi ábécé, Bél Mátyás könyvének ábécéje, magyar adorjáni ábécé és a Rovás Alapítvány ábécéje) bemutatja, hogyan változott a székely ábécé, és felmérhetjük a latin ábécé rá gyakorolt hatását grafotaktikailag, szekvenciálisan és a fonetikai megfeleltetés tekintetében is. Bár a latin ábécé behatolt a székelybe, ez az őshonos ábécé sok jellegzetességét megőrizte. Így a székely írás a magyar kultúra és történelem paradigmájává válhat, megmutatva, hogy a befogadás és alkalmazkodás lassú és hosszadalmas folyamata során a határok elmosódnak: a más valóságokkal való folyamatos összehasonlítás lehetővé teszi saját identitásunk áttekintését, sőt megkérdőjelezését is.

Ennek az írásnak a közelmúltbeli felhasználása és mindenekelőtt kulturális átadása, szociolingvisztikai értékének a magyar emlékezeti örökségben való tükröződéséhez vezet, amely a tudatos tudományos közvetítés és az érzelmesebb közvetítés közötti elszakadást tárja fel. Ez elvezet az utolsó és fontosabb kérdéshez: hogyan és miért emlékezzünk a székely írásra.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

The formation of a cultural identity is a long process which involves different aspects and requires a lot of time in a circle of continuous renovation and redefinition. Hungary and its culture show up as an incredible subject in this regard, especially linguistically speaking. As a Finno-Ugric island into an Indo-European ocean the Hungarian community, with its complex history, has used its isolated language as a powerful glue to unite different ethnic groups and to overcome difficult historical periods transforming a weakness into strength. While the Hungarian language has represented for its speaking community a bulwark and a stronghold for its identity, the writing issue appears to be intriguing and fascinating at the same time instead.

As a matter of fact there aren't evidences that the Magyars already had a writing system when they settled in the Carpathian Basin at the end of the IX century. By that time the progressive cultural and political inclusion of the Hungarians in the geographical, historical and cultural context of Europe during the Middle Ages led to the use of the main writing systems of that time: the Greek and the Latin alphabets. The progressive orientation towards the West, culminating with the coronation of king István by the Pope of the Roman Church, brought a massive Westernization and Latinization on the Magyar country which impacted on many

aspects, including the writing system. At that time the writing, conveyed by monasteries and the court, used exclusively the Latin alphabet which started to be adapted to the Hungarian language. The standardisation of the writing system for the Hungarian language using the Latin alphabet required a long process especially considering that in the Latin alphabet there weren't specific graphemes for specific Hungarian phonemes.

Beyond all the writing systems that has been used to write down the Hungarian language there is an autochthonous one which, surviving throughout the centuries, stands up as an incredible cultural and linguistic monument: the Székely alphabet. This script, whose first mention dates back to the XIII century, regardless the different and often original theories proposed, is strictly related to the Székely community, a subgroup of the Hungarian people living mainly in the so called Székelyföld in Transylvania, today part of Romania. It is not possible to assert with certainty from which moment they started using it but it is almost assured that they had settled in Transylvania owning this script from before. The first and few relics of the Székely script are short inscriptions mainly from churches. The fact that they usually report the name of the author reveals that the use of this script was linked to the belonging of the community rather than to the religion. By the XVI century, this script wasn't used and widespread anymore. Academic works on this script and the use of it as a cryptography reveal that. It is already in the XV century that the Székely script aroused academics' and non-academics' curiosity.

The interest for this script has lasted until nowadays, swinging back and forth between two extremes such as unproductive silences and enthusiastic entanglements, original theories and scientific works. Especially in the last years this alphabet seems to live a second life even though the use of this script is more related to a nationalistic and cultural attachment rather than a linguistic approach. This writing, which has survived despite historical difficulties and fluctuating interests, reveals resilience and cultural pride, especially considering that it stands on a chessboard entirely dominated by the Latin alphabet.

Through the comparison of five documents with the transcription of the Székely alphabet belonging to different centuries (the Nikolsburg alphabet, the Telegdi alphabet, the alphabet in Bél Mátyás's book, the alphabet from Magyar Adorján and the alphabet of the Rovas Foundation) we are able to show how the Székely alphabet has changed and we can weigh up the influence of the Latin alphabet on it graphotactically, sequentially and also with respect to the phonetic correspondence. Although the Latin alphabet has penetrated into the Székely one, this autochthonous alphabet has preserved many of its characteristics. Thus the Székely script can become a paradigm of the Hungarian culture and history, demonstrating how, through a slow and long process of inclusion and adaptation, borders become blurred: the continuous comparison with other realities allows to review and indeed always question one's own identity.

The recent use of this writing and above all the cultural transmission of it leads to a reflection of its sociolinguistic value in the Hungarian memorial heritage which reveals a detachment between conscious scientific transmission and a more emotional one. This leads to the last and more important question: how and why to remember the Székely writing.

Szabó Gergely

Szekció:

nyelvtudomány

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Tér és idő a diaszporizáció folyamatában: szociolingvisztikai vizsgálat katalóniai magyarok körében / Space and time in the process of diasporization: sociolinguistic study of Hungarians in Catalonia

Doktori iskolája: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Magyar nyelvészet program, Szociolingvisztika alprogram / Open University of Catalonia; Society, Technology and Culture Doctoral Programme

Témavezető neve: Bodó Csanád / Joan Pujolar

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Tér és idő – olyan tényezők, amelyek mindig is részét képezték a diaszpórákutatók legfőbb kérdéseinek. Eddig azonban mégis kevésbé kerül kevés kutatói figyelem irányult arra, hogy a késő modernitás diaszpórái nem stabil és homogén csoportok, hanem egyének térben és időben meghatározott, de éppen emiatt változó nyelvi és más társas gyakorlatainak összességeként értelmezendők. A doktori kutatásom során a diaszporizáció kortárs folyamatának a nyelvi jegyeit kívántam megragadni, és ehhez egy etnográfiai megalapozottságú szociolingvisztikai vizsgálatot végeztem katalóniai magyarok körében. A diaszpóráizáció szociolingvisztikai kutatása azokat a dinamikus és lokális folyamatokat követi nyomon, amelyeken keresztül a diaszpórikus identitások létrejönnek, érvényre jutnak, és akár még át is alakulhatnak az adott interakciókban. Tehát e kutatásban az identitásokra (így a diaszpórikus identitásokra is) társas konstruktivista kiindulópontból tekintek, vagyis azok eleve adott jellemzői helyett arra irányítom a figyelmet, hogy ezek miképpen válnak relevánssá és szembetűnővé egy adott interakció során, és ezek a beszélők perspektíváiban milyen többletjelentésekkel ruházódnak föl. Az előadásban a doktori disszertációm egyik fejezetét mutatom be. Az elemzés során azokat a térhez és időhöz kapcsolódó kategóriákat, kronotoposzokat azonosítottam, amelyekkel a résztvevők a leggyakrabban és a legkifejezőbb módon utaltak önmagukra és a nyelvekhez való viszonyukra. Ezek a következők voltak: az integrálódott, a clandestino, a digitális nomád, a kicsit távolabb élő magyar, a gyökértelen és a segítő. Fontos leszögezni, hogy ezek a kategóriák nem összeegyeztethetők konkrét személyekkel, hanem sokkal inkább olyan elképzelt, de széles körben felismerhetővé vált karakterek, amelyekkel a beszélők egy adott időpillanatban és egy adott helyszínen azonosulni tudtak elbeszéléseikben, a karakterek vélt tulajdonságait pedig igaznak gondolták önmagukra is.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

When discussing mobility, scholarship on the globalization of sociolinguistics argues that two factors have radically changed the late modern social world. These two interacting factors are

the increasingly intensified migration and the widespread of internet-oriented information and communication technologies. Clearly, these developments also made an impact on how diasporas are seen in social sciences. Instead of treating them as bounded, stable, and homogeneous entities, a greater focus is put on the construction of diaspora through practices, politics, and identity performances. Although some sociolinguists have also proposed “thinking diaspora from below”, there is scarce literature on the discursive process of diasporization. My doctoral project provides an ethnographically informed account which both considers the individual practices on the creation of diasporic selves and the interactive co-construction of commonality and communion between claimed diasporic subjects. The research, which is a sociolinguistic study of Hungarians in the autonomous community of Catalonia in Spain, was based on a two and a half years long multi-sited fieldwork with special focus on the mobility of semiotic resources.

Throughout the fieldwork, a combination of traditional and collaborative ethnographic approaches was used. The data generation included ethnographic fieldnotes, individual biographic interviews, online and offline focus group discussions, and other reflective methods, such as diaries and language portraits. One of the novelties of this study is that the key participants were also involved in the formation of the analysis. They were invited to formulate questions that would be of their interest in getting to know more about Hungarians in Catalonia. The analytical chapters of the thesis are organized in line with these questions. In this talk, I am going to deliver an analysis provided to address an issue brought into the discussion by one of them who was specifically keen on finding out why others had come to Catalonia and what their goal was. When re-coding the data, I identified certain labels given by the speakers themselves mostly referring to their migratory status (such as the migrant, the digital nomad, the clandestine and so on). These categories are connected to certain stances, language ideologies and figures of personhood in the data. Thus, the analysis sheds light on the multivocality of the diasporic selves. A great benefit of researching diasporization this recursive way is that the participants’ voice is not only heard through the citation of their narratives and interactions, but it is also echoed in other phases of the research process.

Gulyás Kristóf

Szekció:

történettudomány

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Társadalmi traumák megjelenése és meg nem jelenése a 20. században a mosonmagyaróvári közterületnevekben; Appearance and non-appearance of social traumas in the names of the public places of Mosonmagyaróvár during the 20th century

Doktori iskolája: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Medgyesy S. Norbert

Előadása tervezett nyelve: angol

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Az utcanevek és közterületek elnevezései fontos pozíciót töltenek be az emlékezetpolitikai stratégiákban, törekvésekben. Tükrözi a hatalmon lévő csoportok ideológiáját, megmutatja mely személyeket, eszméket, értékeket tartja ön maga számára fontosnak. Emellett arra is van lehetőség, hogy megfigyeljük milyen emlékezetpolitikai stratégiákat alkalmaznak a hatalmon lévők. Nem szabad azt sem figyelmen kívül hagyni, hogy a 20. század folyamán olyan politikai rendszerek váltották egymást a hatalomban, melyeknek önképük, ideológiájuk és emlékezetpolitikai stratégiájuk gyökeresen eltértek egymásétól. Az egyes társadalmi traumák emlékezetének vizsgálata során így azt is meg kell vizsgálni, hogy az adott kérdéshez hogyan viszonyultak a hatalmon lévő csoportok.

Amennyiben figyelmünket a traumák megjelenítésére vagy meg nem jelenítésére fordítjuk figyelmünket, kiviláglanak az egyes társadalmi traumák kommunikálásának különböző politikai stratégiái.

Egyes társadalmi traumák megjelenítését a helyi hatalom támogatta (Trianoni békeszerződés emlékezete); van példa az elhallgatásra, esetlegesen az adott társadalomtörténeti esemény emlékezetének saját ideológiájának megfelelő átformálására (1956 emlékezete) is. Egyes ügyeknél a hatalom az egyéni traumát fejleszti emlékezetpolitikai módszerekkel társadalmi traumává; de arra is van példa, hogy az emlékezetből való törlésre a társadalmi traumára történő ráerősítéseként, a történeti eseménye megerősítéseként értelmezhető, még a hatalmon lévők által is (német lakosság kitelepítése).

Előadásomban a fentebb vázolt emlékezetpolitikai stratégiákat mutatom be részletesen, történeti kitekintéssel a mosonmagyaróvári emlékezetpolitika 21. századi fejleményeire is. Előadásomat elsősorban levéltári kutatásokra alapozva, részben korábbi, a témához kapcsolódó tanulmányom alapján állítottam össze (lásd: GULYÁS KRISTÓF: „Így kellett határozunk...” – Mosonmagyaróvár város utcanévvaltoztatásai a pártállami diktatúra idején (1945–1963). In: B. KÁDÁR ZSUZSANNA (szerk.): Populizmus és emlékezetpolitika. Wesley János Lelkészképző Főiskola. Wesley Egyház-és Vallásszociológiai Kutatóintézet, Budapest, 2020. 87–105. ISBN: 978-615-5048-59-3)

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

The names of the streets and public places play an important role in remembrance policy – both in strategies and efforts. It reflects the ideology of the political dominant party, regime or group; showing which historical figures, ideas and values are important to them. It also give us an opportunity to observe what remembrance strategies are used by the political elite. It should not be overlooked, that throughout the 20th century, the political regimes – while they succeeded each other in power – have radically different self-images, ideologies and remembrance policies. Therefore, before we examine the social memory of each trauma, it is necessary to consider how the groups in power related or reacted to the issues in question.

If we turn our attention to the representation or non-representation of traumas, the different strategies of communication and presentation will be apparent.

Some of the traumas were presented, and the presentation was supported by the local authorities (the memory of the Trianon Peace Treaty). There were also examples of silencing or re-shaping of the memory of a historical-social event to suit their own ideology (the memory of 1956). In some cases, the members of the local leadership transformed the individual trauma into a social trauma by the means of the remembrance policy. There were also examples of erasure from the local memory, which are being interpreted as a reinforcement of the social trauma, as a reinforcement to the historical event – even by local authorities (the deportation of the local German population). In my presentation I will present the above mentioned strategies of remembrance politics in detail. I will also reflect on the historical perspective on the developments of the guided remembrance policy of the leadership of Mosonmagyaróvár in the 21st century.

My presentation is based primarily on archival research, and partly on my earlier study on the subject (Gulyás, Kristóf: „Így kellett határozni...” – Mosonmagyaróvár város utcanevváltoztatásai a pártállami diktatúra idején (1945–1963). In: B. Kádár, Zsuzsanna (szerk.): Populizmus és emlékezetpolitika. Wesley János Lelkészképző Főiskola. Wesley Egyház-és Vallásszociológiai Kutatóintézet, Budapest, 2020, 87–105. ISBN: 978-615-5048-59-3). In addition to statistical methodology, I will show and analyze the records of the protocols of Mosonmagyaróvár and the documents which are produced by the local government and the local communist party (Magyar Kommunista Párt, Magyar Dolgozók Pártja, Magyar Szocialista Munkáspárt).

Jeki Gabriella

Szekció:

történettudomány

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Határok nélkül az első világháborúban: egy magyar női haditudósító útja

Without borders in the First World War: the journey of a Hungarian women war correspondent

Doktori iskolája: Károli Gáspár Református Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Bertalan Péter Tamás

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Vészi Margitot, a magyarországi Az Est tudósítóját Berlinben érte az első világháború kirobbanásának híre. Az Osztrák-Magyar Monarchia Haditudósítói Karának egyetlen magyar női haditudósítójaként országokon és határokon át utazott, hogy első kézből tudósítsa a hazai olvasókat. Csak az első két évben hét országban járt, és hozzávetőlegesen 8000 kilométert tett meg. Interjúkat, riportokat és helyszíni, gyakran harctéri beszámolókat készített, amiket nem csak újságcikkeiben publikált. Saját és interjúalanyai emlékeiről és benyomásairól két könyvben, az 1915-ben megjelent Az Égő Európában és az 1918-ban megjelent Útközben című kötetben számolt be, amelyekben az érzéseit is közvetítette. Elmélázott a háború szörnyű, pusztító értelmetlenségén, miközben szó szerint szuperérzékenyen segített feldolgozni a traumákat mind az olvasóknak, mind azoknak, akikkel útja során találkozott. Vészi Margit azonban nem csak írt, hanem fényképezett is: fotói megjelentek az 1916-os hadifényképkiállításán is, amelyen túlnyomórészt lövészárkok és rommá lőtt falvak, mint az emlékezet helyei szerepeltek. Cikkei olasz újságokban is megjelentek: a Resto del Carlino bolognai újság például a magyar haditudósítónő emlékei alapján jelentetett meg egy terjedelmes tanulmányt Magyarországról 1919-ben.

Vészi Margit utazásával mi is a részesei lehetünk, ahogy a Nagy Háborúról másként és másként beszéltek és meséltek. Tanúi lehetünk többek között annak a bizakodásnak, amikor 1914. októberében meghalt I. Károly román király és trónra kerül utóda, I. Ferdinánd, aki végül az antant oldalán lépett be a háborúba. Virtuálisan ott lehetünk az 1915. februári utazásának az akkor még neutrális Rómába, de végigjárhatjuk a semleges Svájc kémekkel és politikai menekültekkel teli világát. Vészi Margit bemutatja a zosseni hadifogoly táborban a fennálló helyzetet, megismerhetjük általa a katonai oklevelek beszerzésének módjait és a határátlépések lehetőségeit az első világháború során. Néha nyílt golyózápor közepette közlekedünk a várerődök között, máskor őrátra indulunk a cattarói öböl fölött egy repülőgépen, ahová a magyar haditudósítónő egy „fess pilóta” segítségével jutott fel. Fogadásra indulunk XV. Benedek pápához, aki újszerű megközelítésben beszél a világháború miatt átélt traumák feldolgozásáról. Részesei lehetünk a francia fogságból hazaengedettek

érzéseinek, gondolatainak, visszaemlékezéseinek és terveinek. Felülhetünk egy pillanatra a francia amputáltak vonatára, akik úgynevezett csere-sebesültek voltak.

„Az itthon maradtak lelkiállapota csodásan nyugodt és emelkedett. Nincs senki, aki kételkednék a német haderőben, nincs, aki ne bízna a monarchia nagyszerű seregeiben.” – írja Vészi Margit Az Égő Európa című visszaemlékezésében, amely izgalmas betekintést enged nekünk, kutatóknak az akkori hangulatba és reményekbe, miközben a magyar haditudósítónő emlékein át feleleveníti azt a történelmi időszakot, amikor az emberek még másként gondoltak, másként emlékeztek a háborúra.

De vajon mire emlékezett ezekből az időkből és hogyan? Milyen impressziók határozták meg az emlékeit? Hogyan tudott ezekről beszélni, mesélni, írni? Előadásomban többek között ezekre a kérdésekre keresem a választ.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Margit Vészi, the Hungarian correspondent was living in Berlin, when she get the news of the outbreak of the First World War. As the only Hungarian female war correspondent of the Faculty of War Correspondents of the Austro-Hungarian Monarchy, she could travel across countries and borders to report first-hand to Hungarian readers. She visited seven countries and covered approximately 8,000 kilometres in the first two years. Vészi had taken several interviews, reports, and 'on-site' battlefield reports, which she published not just in newspaper articles. She described her own and her interviewees' memories and impressions in two books, In Burning Europe (Az Égő Európa) in 1915 and On the Road (Útközben) in 1918. In these books she also wrote about her feelings. She meditated on the terrible, devastating nonsense of the war, while literally helping to read the traumas to both the readers and those she met along the way. However, Margit Vészi not only wrote, but also had taken many photographs: her photos also appeared at the 1916 war photography exhibition, which featured predominantly trenches and ruined villages as places of remembrance.

With Margit Vészi's journey, we can be part of the way they talked and told about the Great War differently and differently. We can witness some important evening, for example the confidence that King Charles I of Romania died in October 1914 and his successor, Ferdinand I, came to the throne, who finally entered the war on the side of the Entente. We can participate virtually her journey on February 1915 to the 'neutral Rome', but we can travel through the world of neutral Switzerland, where we can see the spies and political refugees. Margit Vészi presents the current situation in Zossen prisoner of war camp, and we can learn about the ways of obtaining military diplomas and the possibilities of crossing the border during the First World War. Sometimes we travel between the castle fortresses in the middle of an open 'drift of bullets', other times we go on patrol over the bay of Cattaro on an airplane, which the Hungarian war correspondent got to with the help of a 'flossy pilot'. We are going to the meeting with XV. To Pope Benedict, who speaks in a novel way about processing the traumas he experienced during World War. We can be part of the feelings, thoughts, recollections, and plans of those released from French captivity. But we can sit on the train of the French amputees for a moment, who were so-called 'replacement wounded'.

But what did she remember from those times and how? What impressions defined her memories? How could she speak, tell, write about these? In my presentation, I am looking for answers to these questions, among other things.

Molnár Attila

Szekció:

történettudomány

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Megóvni vagy eltitkolni?

A Rákóczi hagyomány egy sárospataki köznemes adományai alapján

Protecting or keeping a secret?

The Rákóczi-legacy based on the donations of a nobleman in Sárospatak

Doktori iskolája: Eötvös Loránd Tudományegyetem Történelemtudományi Doktori Iskola
Kora újkori magyar történet

Témavezető neve: Horn Ildikó

Előadása tervezett nyelve: angol

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

1730. január 21-én a feljegyzések szerint egy sárospataki köznemes néhány olyan dokumentumot adott át a helyi trinitárius közösségnek, amelyek tartalmukat tekintve kapcsolódnak a II. Rákóczi Ferenc vezette szabadságharchoz.

Majdnem 20 esztendeje már annak, hogy véget értek az összezapások s a szatmári békének köszönhetően a rendi magyar állam újfent megbékélt a regnáló hatalommal. A jó (politikai) alkalmazkodókészségnek köszönhetően pedig mindenki megtalálhatta számításait. Felmerülhet a kérdés, hogy ez a bizonyos köznemes miért őrizhette magánál ilyen sokáig ezeket a dokumentumokat s mi vihette rá arra, hogy 20 évvel később mégiscsak megválljon tőlük? Feledni akarta a korábbi eseményeket, vagy megőrizni az utókor számára? Miért éppen ennek a szerzetesi közösségnek adományozta, hiszen Sárospatakon ekkoriban a jezsuiták is jelen voltak.

Kőrössy György életének egy részét aligha tudnánk megvizsgálni Rákóczi Ferenc pályája nélkül, hiszen a két ember kapcsolata már egészen korán Rákóczi gyermekkorában elkezdődött s ez a kapcsolat a trinitárius közösségnél találkozott újra egymással.

Előadásom során a Kőrössy-Rákóczi-trinitárius kapcsolatokat fogom ábrázolni, Kőrössy György feljegyzéseinek tükrében. Olyan irathagyatékról beszélhetünk, amely meglepő módon gazdagsága ellenére, mind a mai napi elkerülte a korszakot kutató történészek figyelmét.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Several years after the Szatmár-Peace Treaty the Confraternity of the Trinitary (Ordo Sanctissime Trinitatis et captivorum) in Sárospatak got some documents about Ferenc Rákóczi's War of Independence from a local nobleman in 1730.

Ferenc Rákóczi had been in a self-imposed exile for twenty years and the Feudal Hungarian State was at peace with the Habsburgs again. Why were these documents in the possession of this nobleman for so long? Why did he hand them over to the Confraternity exactly in 1730?

During my presentation I would like to find some answers to the Rákóczi-legacy based on the ego-documents of the nobleman György Kőrössy in Sárospatak

Nagy Ádám

Szekció:

történettudomány

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

A dualizmus kori parlamenti képviselők kollektív emlékezete a szomszédos országokban.
Collective memory of parliamentarians of the era of dualism in neighboring countries.

Doktori iskolája: Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola. Magyarország története a reformkor végétől napjainkig.

Témavezető neve: Pap József

Előadása tervezett nyelve: magyar

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Előadásom során azon dualizmus kori parlamenti képviselők kollektív emlékezetét mutatom be, akiknek emlékhelyei napjainkban a szomszédos országokban találhatóak. A vizsgálat azért is érdekes, mivel ezen csoporton belül nem csupán magyar, de egyéb nemzetiségi emlékezetekről is beszélhetünk, melyek párhuzamosan léteznek egymás mellett. Ezen kollektív emlékezetek mintegy megtestesítik a többnemzetiségű államok kulturális sokszínűségét, rámutatva az együttélés sajátosságaira is. Továbbá olyan emlékezeteket is találhatunk, mely nem csupán egy, hanem több etnikumot is képes megszólítani, vagyis olyan személyek köré épül, mely az egymás mellett élő különböző népek számára egyaránt identitásteremtő erővel bír. Az előadás során bemutatni kívánt emlékezetek többsége nem országos szintű, sokkal inkább a lokalitás fejeződik ki bennük. Kutatásom fő kérdése, hogy ezen képviselőknél a politikus, mint hivatás milyen hangsúlyosan jelenik meg. Vagyis, hogy mint politikus tartja fent alakját a kollektív emlékezet, vagy egészen más helyeződik az előtérbe. Hipotézisem ezzel kapcsolatban, hogy kevésbé a politikusi hivatás lesz hangsúlyos, mivel a lokális közösségek számára nem ez lesz lényeges, hanem sokkal inkább az egykori politikus helyi szinten kifejtett tevékenysége. Szintén érdekes kérdés, hogy mely képviselőknek alakulhatott ki, vagy maradhatott fenn emlékezete a szomszédos országokban és miért. Vagyis fontos, hogy kiket és milyen okból tudott felkarolni a nemzeti emlékezetpolitika. Mely nem csupán országosan, hanem lokális szinten is képes meghatározó lenni. Itt meg kell jegyezni, a vizsgált csoporton belül az egyes emlékezeteket leginkább a helyi etnikai összetétel befolyásolja. Ugyanakkor szintén érdemes figyelmet szentelni a lokális eseményeknek, személyeknek, illetve annak, hogy miképp használja a múlt ezen mozzanatait és aktorait a mindenkorai emlékezetpolitika. Elsősorban ez az, mely igen sokszínűvé teszi ezen emlékezeteket. Előadásom során ezek sajátosságaira, jellemzőire szeretnék rámutatni. A prezentáció alkalmával elsősorban a romániai és szerbiai emlékhelyekre koncentrálok, de érdemes néhány szót ejteni Horvátországról, Szlovákiáról és Ukrajnáról is. Habár utóbbi helyeken kevés kivételtől eltekintve nem igazán alakultak ki jelentősebb emlékezetek. A kutatásom egyaránt kvalitatív és kvantitatív, mivel elsősorban az általam összegyűjtött adatokból indulok ki, elemezve azokat. A prezentáció során a kutatás főbb kérdéseire példák bemutatásán keresztül fogok válaszolni.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

During my lecture I would like to present the collective memory of parliamentarians of the dualism, those whose memorials are in neighbouring countries in our days. The study is also interesting, because this group doesn't only consist of Hungarians, but we can also talk about other national memories, such as the memorial sites of Romanian or Serbian representatives, which exist parallel to each other. These collective memories, as it were, embody the cultural diversity of multi-ethnic states. This also points to the specificities of coexistence. In addition, we can find memories that can address not only one, but several ethnicities, thus being built around certain people, having identity-creating power for the different peoples living side by side. Most of the memories I want to present during the performance are not national, rather locality is expressed in them. The main question of my research is how emphatically being a politician, as a profession, appears in these representatives. That is whether his figure is maintained as a politician by the collective memory, or something totally different is emphasised. My hypothesis in this regard is that the political profession will be less pronounced, as it will not be relevant to local communities, and the activity of the former politician at the local level is highlighted instead. It is also an interesting question, which members of the parliament may have developed or maintained their memory in neighbouring countries and why. In other words, it is important whom and for what reason the national memory policy was able to embrace. Which can be decisive not only at the national level, but also at the local level. It should be noted here, within the studied group, individual recollections are most influenced by the local ethnic composition. However, it is also worth paying attention to local events, persons, and how the memory policy uses these moments and actors of the past. This is what makes these memories so diverse. In my presentation, I would like point out their characteristics. During my presentation I focus primarily on the memorial sites in Romania and Serbia, but it is also worth saying a few words about Croatia, Slovakia and Ukraine. Although in recent places with few exceptions no significant memories have really developed. My research is both qualitative and quantitative, since I start primarily from the data I collect, analyzing them. During my presentation I will answer the main questions of the studies through the presentation of examples.

Tóth Enikő

Szekció:

történettudomány

Előadása munkacíme magyarul és angolul:

Czigler Győző és a szabadelvű párt – Összefüggések egy építész megítélése és a politikai rendszer változásai között

Győző Czigler and the Liberal Party – Correlations between the perception of an architect and changes in the political system

Doktori iskolája: Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Történelemtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Rozsnyai József

Előadása tervezett nyelve: angol

Előadása részletes magyar nyelvű szinopszisa:

Czigler Győző (1850–1905) a dualizmus korának meghatározó építésze, műegyetemi tanára volt. Irodája 200-nál több épület tervét készítette el országszerte, így többek között Budapesten a Saxlehner-palota, az Országos Kaszinó, a Központi Statisztikai Hivatal székháza és számos körúti bérház, vidéken templomok, iskolák, köz- és lakóépületek sora, Bécsben pedig a Pázmáneum palotája köthető a nevéhez. Sikerét számos szakmai érdem támasztotta alá, ugyanakkor az állami elit köreiből kiépített kapcsolati rendszerének is sokat köszönhetett. Visszatérő megbízói voltak a minisztériumok, valamint a hazánk két miniszterelnököt is adó Tisza család. Historizáló, neoreneszánsz építészeti stílusa kedvelt volt a dualizmus nagy részében regnáló szabadelvű párt köreiből, amely elzárkózott Lechner Ödön nemzeti stílus iránti törekvéseitől. Hozzáállásukat tükrözi Wlassics Gyula 1902-es kijelentése, amely szerint a szecessziót állami építkezéseknél mellőzni akarta. Éppen ezért, a kormány 1905-ös bukására elég komoly ellentétek alakultak ki Czigler és Lechner tisztelői között, s konfliktusuk a sajtóban is nyomot hagyott. A rendszer iránti ellenszenv összefonódott az építész irántival, valamint a korszak konzervatív építészeti stílusának számító neoreneszánsz is politikai töltetet kapott. Mivel Czigler a Ferencvárosi Polgári Kör elnökeként, törvényhatósági bizottsági tagként is nyíltan vállalta szabadelvű párti nézeteit, Tisza István kormányát a zsebkendőszavazást követően is támogatta és 1904. november 21-én a párt Vigadóban tartott nagygyűlésének alelnöke volt, építészetének sajtóvisszhangja, értékelése sem tudott politikától semleges maradni. A kormányváltást követően a korábban sokat méltatott alkotó munkásságát inkább, mint negatív példát állították a fiatalabb generációk elé.

Előadásomban azt vizsgálom, hogy a politikai emlékezet hogyan hagyott nyomot egy sikeres karriert befutott építőművész emlékének, megítélése hogyan változott a rendszer változását követően.

Előadása részletes angol nyelvű szinopszisa:

Győző Czigler (1850-1905) was a prominent architect of the dualism era, a professor at the Technical University in Budapest. His reputable office designed more than 200 buildings

throughout royal Hungary, including the Saxlehner Palace, the National Casino, the headquarters of the Central Statistical Office, numerous apartment buildings in Budapest, several churches, schools, public and residential buildings in the countryside, and the Palace of the Collegium Pazmanianum in Vienna. He was prominent in his occupation as an architect and university teacher, and he built up a network of contacts among the Hungarian governmental elite. He was a recurring architect of ministries and the Tisza family, who gave our country two prime ministers, Kálmán Tisza (in office: 1875–1890), and István Tisza (in office: 1903–1905, 1913–1917). Czigler's historicist, neo-Renaissance architectural style was popular in the liberal party circles that ruled for most of the Dualism period, which opposed the national style aspirations of Ödön Lechner, the innovative personality of Hungarian architecture. The attitude of the party is reflected in Gyula Wlassics' statement in 1902 that he wanted to avoid Art Nouveau – so national style – in state buildings. For this reason, by the time the government fell in 1905, live differences had developed between Czigler and Lechner's admirers, and their conflict left its mark on the press. The dislike against the regime interlinked with the antipathy against the architect and his architectural style. Czigler openly committed his liberal party views as president of the Ferencváros Civic Association. He supported István Tisza's government even after the infamous „pocket-handkerchief” referendum. He was vice-president of the party's general assembly held in the Vigadó on 21 November 1904, the press coverage and evaluation of his architecture could not remain neutral from politics. After the change of government, the newspapers presented the work of this previously much-praised artist to younger generations as a negative example. Because of his political views, he was described as a talentless architect who lived purely by his connections.

In my lecture, I will examine how the political memory of a successful career architect has left its mark on his memory and how his perception has changed following the regime change.